

BAYKAN SEZER DÜŞÜNCESİNDE YÖNTEM SORUNLARI: SEZER'İN KURAMSAL PERSPEKTİFİNDEN SPOR YÖNETİMİ ARAŞTIRMALARINA BAKIŞ

Mert Kerem ZELYURT*

Atf: M. Kerem Zelyurt, "Baykan Sezer Düşüncesinde Yöntem Sorunları: Sezer'in Kuramsal Perspektifinden Spor Yönetimi Araştırmalarına Bakış", *Sosyologca*, 24 (2022), 139-160.

ÖZ: Bu çalışmada Spor Yönetimi araştırmaları Baykan Sezer'in eleştirel kavramları ekseninde incelenmiştir. Araştırmanın amacı; spor yönetimi literatürünü "Baykan Sezer Düşüncesi ve Yöntem Anlayışı"yla eleştirel açıdan tahlil etme girişimidir. Spor Yönetimi alanında yapılan tez ve makale çalışmaları "aktarmacılık" ve "temel etken" gibi kavramlar merceğinde sorunsallaştırılmıştır. Spor örgütleri; toplumsal yapıdaki siyaset, devlet, üretim ilişkileri, kapitalizm gibi makro düzeydeki "temel etken" türleriyle ve daha geniş sistemlerle ilişkisel biçimde ele alınmaktan ziyade "örgüt içi" ve kendi dinamikleriyle sınırlı bağımsız bir yapı olarak incelenmektedir. "Spor" ve örgüt içi değişkenlerle irdelenen konuların piyasa odaklı ve küreselleşme söyleminin "yönetim" odaklı kavramlarıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Sezer'in genel olarak sosyal bilimlerde gözlemlediği "aktarmacılık" olgusunu "spor yönetimi" konulu çalışmalarda da görmek mümkündür. Literatüre yansıyan verili düzenin dışına çıkabilen bir tartışmaya rastlanmamaktadır. Bu noktada Baykan Sezer'in "aktarmacılık" eleştirisi ve "temel etken" vurgusunun spor yönetimi araştırmalarındaki teori-uygulama ilişkisinde eleştirel bir metodolojik perspektif imkânı sağladığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yöntem tartışmaları, Aktarmacılık, Temel etken, Tarihsellik, Devlet.

Problems of Method In Baykan Sezer's Thought: A View From Sezer's Theoretical Perspective To Sports Management Researches

ABSTRACT: In this study Sports Management Researches are examined in the axis of Baykan Sezer's critical concepts. The purpose of the research is an attempt to critically analyze the sports management literature with "Baykan Sezer's thought and method mentality". Thesis and article studies in the field of sports management have been problematized in the lens of concepts such as "transference" and "main factor". Sports organizations; rather than being handled by "main factor" types in macro level such as politics in the social structure, the state, production relations, capitalism and in a relational way with wider systems, examined as an independent structure of "intraorganizational" and limited by its own dynamics. It is seen that the subjects examined with "sports" and intraorganizational variables are compatible with the market oriented and "management" oriented concepts of globalization discourse. It is possible to see the phenomenon of "transference" which Sezer observed in social sciences in general, in studies on "sports management". There is no discussion that can go beyond the given order reflected in the literature. At this point, it is thought that Baykan Sezer's critique of "transference" and his emphasis on "main ,factor" provide an critical methodological perspective in the theory-practice relationship in sports management researches.

Keywords: Methos discussions, Transference, Main factor, Historicity, State.

Makale Türü : Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi : 28.10.2022

Kabul Tarihi : 14.12.2022

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, k.zelyurt@gmail.com, ORCID:0000-0002-2766-4996

Giriş ve Amaç

Baykan Sezer “Türk Sosyoloji Tarihi”nin başlıca isimlerinden birisidir. Türkiye’nin yüzyılı aşan sosyoloji serüveninde Ziya Gökalp’ten günümüze birçok sosyolog Türkiye’nin toplumsal yapı ve değişme süreçlerine yönelik çeşitli çözümler üretmeye çalışmışlardır. Bu çözümlerin ve sosyolojik reçetelerin ortak yönü; Türkiye’nin nasıl batılılaşacağı ve modernleşme sürecindeki hızının nasıl arttırılacağına yöneliktir. Çözümün türedildiği bilimsel veriler, batılı toplumlardan çıkan sosyologların teorileri kaynaklıdır. Bir diğer ifadeyle, batı toplumlarının on dokuzuncu yüzyılda baş gösteren değişme, çelişki ve sorunlarına yönelik kurgulanan teoriler batılı bir toplum olmayan Türk toplum yapısına uyarlanmıştır. Uzun süre Türkiye’de etkisini sürdüren Durkheim ekolü, La Play okulu, İkinci paylaşım savaşı sonrası Amerikan Sosyoloji akımları, Sovyetler’in tasfiyesiyle başlayan Amerikancı küreselleşme teorileri, son otuz yılda yaygınlaşan postmodern akımlar, farklı kollara ayrılarak yaygınlaşan feminist teoriler vs. sosyal teori akımları geçmişten günümüze Türkiye’de sosyoloji ve sosyal bilim perspektiflerini belirlemektedir. Batı aktarmacılığı, Türk Sosyolojisi’nin temel özelliği haline gelmiştir.¹ “Türk sosyologlarının önemli zaaflarından birisi, Batılı bir sosyologun teorisini çalışmalarına ve Türkçe’ye aktararak sosyoloji yapmaktır”.² Öyle ki “...ülkemiz entelektüelinin Batı felsefesine ve sosyal bilimlerine bağımlılığı söz konusudur”.³ Baykan Sezer’in bilimsel tutumuysa bu eğilimlerin dışında gelişmiş, batılı şemaların kendi toplum gerçeğimize uyarlanmasına karşı çıkmıştır. Temel ve baskın kurumlarıyla tarihsel açıdan bir “doğu toplumu” niteliği sergileyen Türkiye’nin batılı bir toplumsal teorinin merceğiyle ve kavramlarıyla incelenmesinde sakıncalar görmüştür. Sezer, metodolojik duruşuyla gerek Türk Sosyoloji Tarihindeki simalardan gerekse ülkemizdeki ana akım sosyal bilim perspektiflerinden farklı bir yerde durmaktadır. Çalışma alanı sosyoloji olmakla birlikte Sezer’in eleştirel tezleri, bilimde evrensellik söylemlerini batı dünya egemenliği etrafında değerlendiren analizleri, Türkiye gerçeklerinden hareketle bir “Eleştirel Teori” (Adorno, Frankfurt Okulu, Habermas’ın izleğinde değil) inşa etmesi, yazdığı lisans tezinden vefatına kadar “aktarmacılık olgusu” karşısındaki eleştirel perspektifi salt sosyoloji çalışmalarına değil tüm sosyal bilim kollarına ve araştırmalarına ışık tutar niteliktedir. Baykan Sezer’i, yöntem ve teori açısından durduğu yeri, sosyolojiyi de içine alan tüm sosyal bilimler evreninde tanımlamak gerekirse; Sezer, “Türkiye’de Sosyal Teorinin Kutbu” olarak tasvir edilebilir.

Baykan Sezer’in sosyolojide yöntem özelinde altını çizdiği hususlar, sosyolojiyi de içine alan “sosyal bilimler”in birçok disiplinde yapılacak yöntem tartışmaları açısından, verili olanın dışında, farklı bir paradigma imkanı sunmaktadır. Sosyal bilim dalı olarak nitelenebilecek; yönetim bilimi, sosyoloji, ekonomi, tarih, pazarlama, işletme gibi sosyal bilim disiplinlerinin birlikte çalıştığı multidisipliner bir alan olarak “Spor Yönetimi” de bu tartışmalar bağlamında ele alınabilme potansiyeline sahiptir. Sosyal Bilimler’deki genel eğilimleri yansıtan ve bu yönde veriler sunan Spor Yönetim Bilimleri alanı bu çalışmanın

¹ Baykan Sezer, Ertan Eğribel, Ufuk Özcan, “Türk Sosyolojisinin Dünü, Bugünü, Yarını”, *Türkiye’de Sosyoloji-Üniversitede 101.Yıl(İç)*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2016, s.9.

² H.Bayram Kaçmazoğlu, “Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi”, *Sosyoloji Yıllığı 11: Baykan Sezer’e Armağan/Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi*, der., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılirma Yayıncılık, 2004, s.164.

³ Sezgin Kızılcıkel, “Batı Sosyolojisine Aşırı Bağımlı Bir Sosyoloji Örneği: Ziya Gökalp, Prens Sabahattin, Sabri F.Ülgener, Mübeccel B.Kıray, Şerif Mardin, Emre Kongar ve Nilüfer Göle’nin Sosyoloji Anlayışları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Yıllığı 18:Türkiye’de Toplum Bilimlerinin Gelişimi-1/Kıta Avrupa’sı Etkisi(iç)*, Ed., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009, s.171.

sınırlarını oluşturmaktadır. Çalışmada spor yönetimi araştırmaları; yöntem ve konu bağlamında oluşan yaygın eğilimler açısından ele alınacak, Baykan Sezer'in sosyoloji ve sosyal bilimlere yönelik kuramsal eleştiri perspektifiyle değerlendirilecektir. Bir başka ifadeyle, bu çalışmanın amacı; "Spor Yönetimi literatürü, yöntem ve araştırma konuları Sezer'in eleştirel kavramları açısından nasıl değerlendirilebilir?" sorusuna cevap verme girişimidir. Sezer'in "temel etken" ve "baticılaşma"/"aktarmacılık"⁴ vurgusu referans alınacak başlıca kavramlardır. Bu noktada Sezer'in metodolojik duruşundan hareketle bir hususu kaydetmek gerekir ki, eleştirel çözümleyici yaklaşım; spor yönetimi araştırmalarında kullanılan nicel veya nitel araştırma yöntemlerinin ve çalışma konularının hangisinin az ya da çok kullanıldığına ve oransal dağılımlarına ilişkin betimsel bir tespit yapmanın ötesinde; yöntem ve konu seçimlerinin arka planındaki ideolojiyi ve yerleşik paradigmayı verili olanın dışında bir kuram anlayışıyla değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Bir başka deyişle verili düzendeki konu ve yöntem eğilimleri arasında kıyas yapmak, metodolojik eğilimlerden (nicel-nitel, pozitivist-anlamacı-feminist vs.) birisini öne çıkarmak; eleştirinin kendisini de "aktarmacılık"la sınırlayacaktır. Bu bağlamda "Baykan Sezer düşüncesi ve yöntem eleştirisi" sosyoloji disiplininin kapsamını aşarak, genel olarak sosyal bilimlerde yöntem sorununa, özelde de konumuzu teşkil eden spor yönetimi disiplinine (ve sporda sosyal araştırmalara) farklı kuramsal eleştiri olanakları sunmaktadır. Sezer'in eleştirel yaklaşımı, batı merkezli sosyal teoride bilinen "eleştirel teoriler"in dışında farklı bir yerde durmakta, sosyoloji ve diğer toplum bilimleri kapsamındaki tüm batılı teorilere belli bir mesafeden bakar. Bu perspektifin temel eksenini evrensellik eleştirisi, doğu-batı çatışması, toplumlararası farklılaşma, baticılaşma ve aktarmacılık eleştirisi gibi birbiriyle örüntü kuran kavramsallaştırmalarla inşa eder. Sosyoloji başta olmak üzere, tüm sosyal bilimlerde batı merkezli teorilerin evrenselleştirilmesi, Baykan Sezer'de temel sorunsallardan birisidir. Sezer'e göre "...bizlerin yalnızca geliştirilmiş tanımların aktarılmasıyla yetinmememiz, takınılmış tutumları da araştırmamız gerekir".⁵ "Baticılaşma" ve "aktarmacılık" eğilimleri, batıdan aktarılan kavramların toplum gerçeği önünde sınanmak yerine aynen kabulüne yol açmaktadır. Genel olarak sosyal bilimlerde olduğu gibi, spor yönetimi ve toplumsal boyutu olan spor araştırmalarında da "aktarmacılık" olgusunu gözlemlemek mümkündür. Alandaki bilimsel çalışmalara dair kuramsal eleştiride "aktarmacılık" olgusunun analiz dışı bırakılması durumunda spora ilişkin toplumsal ve yönetsel boyutu olan araştırmalardaki nicel/pozitivist yaklaşım eksenindeki yaygın yöntem alışkanlıklarını, nitel araştırmaya yönelik yeni eğilimleri, moda haline gelerek tekrarlanan çalışma konularını, alandaki verili düzen unsurlarını eleştirel açıdan tahlil etmenin mümkün olmayacağı düşünülmektedir.

⁴ Baykan Sezer, "Aktarmacılık" olgusunu, daha genel anlamda "Baticılaşma" kavramının kapsamında değerlendirir. "Baticılaşma" kavramıyla; Osmanlı İmparatorluğu'nun 19.yy'da dünya siyaseti için bir çözüm yöntemi olarak batıdan ithal ettiği idari, askeri, kültürel reformları kasteder. İmparatorluğun çözülme sürecinde devletin ayakta kalma stratejisi ve siyasi seçimi olarak baticılaşma tercihi benimsenir. Tercih, toplumun kendi seçimi olmaktan ziyade, devletle sınırlıdır. "Baticılaşma" günümüze kadar uzanan bir sorunsal olarak, her alanda görüldüğü gibi, bilim yapma tarzına ve yöntem alışkanlıklarına da yansiyacaktır. Batı'dan gelen her araştırma konusu, paradigma, teori, veri toplama eğilimleri eleştirel ve düşünsel süzgeçten geçirilmeden benimsenecektir. Konuların ve teorilerin Türkiye'de temci bulması, kuram-uygulama veya kuram ve toplum gerçeği arasında çelişkili durumlara neden olması söz konusudur. Baticılaşma'nın bilim alanında karşılığı "aktarmacılık"tır. Bu çalışmanın da sınırları doğrultusunda sıklıkla baticılaşma yerine "aktarmacılık" kavramı kullanılacaktır.

⁵ Baykan Sezer, *Sosyolojinin Ana Başlıkları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011, s.105.

Baykan Sezer'in Türk Sosyolojisi'nde ve Genel Olarak "Sosyal Teori"de Farklı Konumlanışı Üzerine

Baykan Sezer, Türkiye'de sosyolojinin anıt isimlerinden birisidir. Yaklaşık yirmi sene önce vefat eden Sezer'in teorik düşüncesi, onun sosyoloji anlayışını temsil eden ardılları ve öğrencileriyle birlikte güncel dinamizmini korumaktadır. Bu bağlamda İstanbul Sosyoloji'de kurumsallaştırdığı kendine özgü ekolü ve eleştirel sosyoloji anlayışıyla Sezer, Türkiye'de ve hatta dünya sosyolojisinde orijinal bir sosyolojik teorinin resmini çizmiştir. Sezer'den ve çalışmalarından bahseden ve onun teorik görüşleriyle ilgili analizler yapan öğrencilerinin ve çeşitli akademisyenlerin "Baykan Sezer Düşüncesi"ne vurgu yapıp, sosyoloji ekolü bağlamında özellikle altını çizmeleri anlamlı görünmektedir. Sosyolojik teoride Türk toplumuna özgü görüş ve şemalar geliştirmesi, "doğu-batı çatışması kuramı" onu özgün bir düşün adamı ve sosyal teorisyen olarak konumlandırmıştır. Öyle ki, öğrencisi ve Sezer Ekolü'nün⁶ başlıca temsilcisi Ertan Eğribel'in işaret ettiği gibi; 1968 yılında yazdığı "Doğu-Batı çatışmasında Yunanlığın Yeri" başlıklı lisans tezinde savunduğu teorik yaklaşımı vefatına kadar yaptığı çalışmalarda sürdürmüş; Türkiye'de toplum bilimlerindeki geleneksizlik ve görüşlerde istikrarsızlık eğilimlerinin dışında özgün bir kuramsal görüş sergilemiştir.⁷ Sezer, "...ürettikleri ve yetiştirdiği öğrencileriyle ekolleşmiş tutarlı bir sosyologumuzdur."⁸ Bağımsız bir entelektüel oluşu, en belirgin özelliğidir. Herhangi bir derneğe, belli bir zümreye ve çıkar grubuna dahil olmayı reddetmesi, geliştirdiği özgün sosyolojik anlayışın temelini kuran bir duruş biçimi ve dünya görüşü olmuştur. Kurtuluş Kayalı'nın belirttiği gibi "...Baykan Sezer'i düşünceleri itibarıyla belli çerçevelere hulul eden aydınlara benzetmek olası değildir. Bir anlamda gelişkin bir devlet entellektüeli gibi görmenin yanlışlığı kadar, dar siyasetal tercihlerin entelektüeli olarak görmek de yanlıştır."⁹

Türkiye'de sosyolojide ve genelde sosyal bilimlerde egemen ve bilindik anlayış, batılı bir teorinin Türkiye gerçeğine uyarlanmasıdır. Her bilimsel araştırmanın başlangıcında, yine çoğunlukla batı kaynaklı bir konu ve sorunsaldan yola çıkarak bir araştırma sorusu belirlendikten sonra, araştırma planı ve tasarımı batılı bir teori etrafında kurgulanmaktadır. Kimi zaman araştırma sorusunun kendisi de batıya özgü bir olgunun Türkiye gerçeğiyle özdeş kılınmasıyla da oluşturulabilmektedir. Bir başka deyişle, Türkiye'ye özgü bir toplumsal sorun ve bundan türetilen araştırma sorusu batı toplumlarına özgü bilimsel şemalar ve paradigmalara bir kuramsal çerçeveye oturtulmaktadır. Sorunun oluşturulması, mevcut sorunsalın hangi kavram ve kuramlarla çerçeveleneceği, veri toplama teknikleri seçimi, bulguların yorumlanması ve tartışmanın ne tür kaynaklar ve teorilerle yürütüleceği batıcı eğilimlerle belirlenmiştir. Bu yaklaşımlar bilimsel araştırmalarda yaygın olarak pozitivist ve son dönemlerde de nitel/yorumcu paradigmaya dair disiplin anlayışı geliştirmekle birlikte, Türkiye'de yaygın olan batılı bilim literatürünün ve batıya özgü kavramların verili olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Sezer'se sosyolojide batılı model ve kavramsal şemaları çok iyi anlayıp eleştirel bir süzgeçten geçirmiş, bu teorilerin Türkiye

⁶Sezer ekolünün günümüzdeki başlıca temsilcileri; Baykan Sezer'in İstanbul Sosyoloji bölümünden bizzat öğrencileri olan Ertan Eğribel, H. Bayram Kaçmazoğlu, Ufuk Özcan ve son kuşaktan temsilcisiyse yine öğrencisi Yüksel Yıldırım'dır.

⁷Ertan Eğribel, "1960'ların ve Günümüz Sosyoloji/Sosyalizm Tartışmaları Açısından Baykan Sezer'in Tarihte Yunanlık Tezinin Önemi", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi(Sosyoloji Yıllığı 11)*, Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004, s.117.

⁸Sezgin Kızılcıkelik, "Türk Sosyolojisi İçin Büyük Kayıp: Baykan Sezer", *Baykan Sezer'e Armağan:Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi(Sosyoloji Yıllığı 11)*, haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004, s.179.

⁹Kurtuluş Kayalı, "Bir Entelektüel Olarak Baykan Sezer", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi(Sosyoloji Yıllığı 11)*, Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004, s.80.

gerçeği önünde sınanması gerektiğini vurgulamıştır. Türk toplum yapısına özgü tezler geliştirmiş, kuram ve yöntem ekseninde batı aktarmacılığına mesafe koymuştur.

Sezgin Kızılcılık'ın deyişiyle Sezer, "...sorunlarımıza çözüm üretebilmemiz için Batı'dan ithal edilen hazır reçete, kalıp ve şemalara karşı çıkmış, kendi yapımızı en iyi kendimizin anlayabileceğini ileri sürmüş, bunun için de yerleşmemizin, kendimize ve tarihimize yönelmemizin gerekliliklerini ortaya koymuştur".¹⁰ Sezer, sosyoloji çalışmalarında "yerlilik" tezine önem vermiş, ancak bu yerliliği geliştirmenin ancak "batı" merkezli kaynaklara ve teorilere vakıf olmaktan ve doğru eleştiri çerçevesiyle yaklaşmakla mümkün olacağını vurgulamıştır. "Baykan Sezer çalışmalarını yaparken, doğal olarak, çeşitli batılı kaynaklardan yararlanmıştır. Ancak o hiçbir zaman Batılı bir ekolün Türkiye temsilcisi olmamış; hiçbir batılı sosyologu kendisine diğerinden daha yakın veya uzak bulmamıştır".¹¹

Fikri ve kuramsal düşünceleri 1960'lı yılların sorunlarıyla şekillenen Baykan Sezer, ilgili dönem ve sonrasında kuramsal ilgisini ilgili dönemin aydınlarından farklı bir yöne çevirmiştir. Bu dönemde Fransa'da bulunan Sezer ilgili dönemdeki sol aydınlar gibi, Marxizm'i¹² bir "azgelişmişlikten kurtulma" ve "Batılılaşma" reçetesi olarak görmek ya da 68 hareketinin esintilerine kendisini kaptırmak yerine bütün dikkatini "Cezayir bağımsızlık savaşı"na yöneltecektir. Bu olay, eski bir Osmanlı toprağı olan Cezayir özelinde doğu-batı çatışmasının vuku bulması ve billurlaşmasıdır. Marxizm'in modernleşme, azgelişmişlik, sınıf mücadelesi gibi sorunsalları yerine; Türkiye için temel sorun "Batı sorunu"dur Sezer'e göre.¹³ "Osmanlılık" geleneğine sahip çıkacak bir perspektifle; Türkiye'deki Marxist aydınların "feodal mi-ATÜT mü?" vb. soruların üzerine gitmek yerine, bu kavramlarla ve batılı toplum kategorileriyle Osmanlı toplumunun ve eski Türklerin de kavranamayacağını ileri sürer.¹⁴

Sezer düşüncesinin merkezinde batılı toplum şemaları ve batı merkezli toplum teorileri değil, Türk toplumunun kendine has sorunları bulunmaktadır. Sosyoloji kuramını batıdan aktarma çözümlerin yerine Türk toplumu kaynaklı yerli çözümlerin savunusu üzerine inşa eder. Bu yaklaşımı onu görüş sahibi bir sosyolog konumuna getirmiş; Doğu-Batı Çatışması, ATÜT ve batı tarihi üzerine kuramsal görüşlerini batılı tezlere tepki olarak şekillendirmiştir.¹⁵ Sezer, Türk toplumunun aktarmacı mantıkla anlaşılamayacağını altını ısrarla çizmiştir. Çağdaşları arasındaki Marx etkisine de diğer batılı kuramlarda olduğu gibi mesafeli durmuş, toptan reddiye ya da gözü kapalı benimseme eğilimlerine kapılmamıştır. Entelektüel ilgisi Osmanlı merkezlidir. Osmanlı'ya yönelik ilgi, İdris Küçükömer ve Sencer Divitçioğlu gibi çağdaşları arasında ATÜT yaklaşımıyla ortaya çıkmakla birlikte, Osmanlı toplumu analizlerinde Sezer'in teorik duruşu batı merkezli yaklaşımlara mesafelidir. Aktarmacı eğilimlerin dışında çerçevedeği analizleriyle Osmanlı'yı açıklarken, eş zamanlı biçimde dünyayı da açıklama denemesine girer. Osmanlı'ya dair sorunların anlaşılması, cumhuriyet dönemini ve bugünü anlamanın da anahtarıdır.¹⁶

¹⁰Kızılcılık, *Türk Sosyolojisi İçin Büyük Kayıp: Baykan Sezer*, s.169.

¹¹H.Bayram Kaçmazoğlu, *Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi*, s.162.

¹² Sezer'in Marksizm konusunda görüşleri için Bkz. Yüksel Yıldırım, "Baykan Sezer Düşüncesinde Marksizm", *Yüzyılın Sorunları ve Sosyoloji II*, Ankara: Gece Kitaplığı, 2017, s.157-193.

¹³Ufuk Özcan, "Baykan Sezer'in Doğu-Batı Çatışması Kuramı Üzerine", *Baykan Sezer'e Armağan:Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi(Sosyoloji Yıllığı 11)*, Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004, ss.148-149.

¹⁴Özcan, *Baykan Sezer'in Doğu-Batı Çatışması Kuramı Üzerine*, s.150.

¹⁵Yüksel Yıldırım, "Baykan Sezer Düşüncesinde Batılı Şemalar ve Toplum Tanımları", *Baykan Sezer'e Armağan:Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi(Sosyoloji Yıllığı 11)*, Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004, s.268.

¹⁶Kurtuluş Kayalı, "Baykan Sezer:Nitelik ve Tarz Olarak Farklı Bir Entellektüelin Kısa Bir Düşünsel

Baykan Sezer'de Makro Kuram Anlayışı ve Kavramsal Araçlar: Tarihsel Sosyoloji, Toplumsal Farklılaşma ve "Temel Etken"

Çıkarlar ve çıkarların belirlediği ideolojiden bağımsız tek bir sosyolojinin olamaması, batı-dışı toplumlara dayatılan sosyolojinin mutlak evrenselliği söyleminin arkasında "batının çıkarları" olduğu, doğu ve batı toplumlarının farklı çıkarları olduğu vb. sosyolojik tezlerden yola çıkan Sezer, "batı sosyolojisinin sosyolojisi"ni yapmıştır.¹⁷ Altını çizip, üstünde durduğu konulardan birisi sosyolojik bilgi üretirken tarihle bağlantı kurmanın zorunlu olduğudur. Devletin siyasi seçimine paralel benimsenip Türkiye'ye aktarılan batı sosyolojisi günümüzde dar konulara ve uzmanlık alanlarına ayrılmış, araştırma teknikleriyle özdeşleşmiş bir bilim dalıdır.¹⁸ Sezer, sosyolojinin araştırma tekniklerine indirgenmesine yönelik eleştirel bir tutum alır. Sosyolojide ana akım anlayış olan uygulamalı sosyoloji çalışmalarını teşkil eden alan araştırmaları, belli bir zaman ve alan içinde aracısız biçimde sınırlı bir pratiği tanıtmaktadır. Toplumsal gerçekliğin ancak belli bir kesitini verebilen bu çalışmaların dışında kalan kuramsal çalışmaların küçümsenmesinin kuramsal uzantıları bulunmaktadır.¹⁹ Gerek belli bir zaman ve alanla sınırlı veri toplama teknikleri gerekse bunun temelini teşkil eden pozitivist anlayış Sezer'in perspektifinde araştırma sürecinin temel paradigması ve araştırma planındaki doğal durumlar olmaktan ziyade eleştiri konusudur. Pozitivizmin, "...hakim bilim anlayışının doğa, evren, toplum, insan ve bilim konusundaki görüşlerini verili bir set olarak kabul edip sadece araştırma yönünde çaba sergilemek yerine, kalıplarla düşünmeye karşı çıkmış ve kendi özgün fikirlerini sunmuştur".²⁰

Baykan Sezer'e göre sosyolojik analiz çerçevesi; toplumsal olayların gündelik görüntüleriyle, bilinen nicel ya da nitel veri toplama teknikleriyle elde edilen anlık verilerle değil, toplum olaylarının tarihselliğiyle kurulmalıdır. "Tarihi açıklamak ise ayrıntı yığını altında bu ayrıntıların çevresinde derlenip anlamlarını kazandıkları genel çizgiyi bulup çıkartmaktan başka bir şey değildir".²¹ Tarih içinde oluşan genel çizginin bulunması; olay veya olaylar silsilesinin belli bir nedensellikte açıklanmasını, birbirinden kopuk ve yan yana bulunan ayrıntı yığınının bütünsel bir kuram içinde netliğe kavuşmasını sağlar. Bu tip bir genel çizgi ve bağımlı değişkenlerin (toplum olayları) kendine bağlı biçimde geliştiği tarihsel "bağımsız değişken" konumlandırması toplumsal düzen ve değişme sürecindeki ana sebeplerin bulgulanmasını sağlayacaktır." Hangi olayların değişmesiyle yeni bir denge kurulmakta ve neyin toplum içinde eski gücünü ve yerini yitirmesiyle denge bozulmaktadır?"²² Bu ve benzer soruların nedensellik ilkesiyle cevaplanması, olayların gelişigüzel ve kendisiyle sınırlı olmaktan ziyade bir tarih-toplum sistematliğinde açıklanması imkanını verir. Sezer, bu bağlamda düşündüğü kavramsal şemayı "Temel etken"i belirleyerek kurar. Temel etkenin saptanması, toplumsal düzeni sürdüren ve/ya toplumsal değişme sürecine büyük ölçüde neden olan baskın faktörün bulunmasıdır. Toplum olayları arasındaki neden-sonuç bağlantısının billurlaşması ve açıklığa kavuşması, ancak tarihteki "temel etken" in saptanması ve ondan yola çıkan bir kuramsal şemayla mümkündür. Öyle ki

Portresi (1939-2002)", *Sosyoloji Yıllığı 18: Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Gelişimi 2: Anglo Amerikan Etkisi*(iç), Ed., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009, s.385-387.

¹⁷Yıldız Akpolat, "Sosyolojinin Sosyolojisi İmkanında Türk Sosyolojisi: Baykan Sezer", *Sosyoloji Yıllığı 11:Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi*, Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004, s.253.

¹⁸Sezer, *Sosyolojinin Ana Başlıkları*, ss.191,193.

¹⁹Baykan Sezer, *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*, İstanbul: Sümer Kitabevi Yayınları, 1993, s.71.

²⁰Gökhan V.Köktürk, Baykan Sezer'de Türk Sosyolojisinin Yöntem Sorunu, *Sosyoloji Yıllığı 11:Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi*, Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004, s.199.

²¹Sezer, *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*, s.89.

²²Sezer, *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*, s.89.

Sezer'in ifadesiyle "...tartışmalara ancak temel etkenin saptanmış olmasıyla başlamak zorunluğu vardır".²³

Kızılçelik'in belirttiği gibi Baykan Sezer'in yöntem anlayışında "Temel Etken" ve "Toplumsal Gelişme Çizgisi" iki ana araçtır. "Temel etken, esastır. Öteki etkenler ona bağlıdır. Temel etken, diğer etkenleri kavrayabilmenin ana koşuludur. Temel etkenin asıl özelliği, sadece öteki etkenlerin koşulu olmak değil, aynı zamanda bir topluma kimliğini kazandırması ve dönemini yönlendirmesidir".²⁴ Tartışmaların ağırlık merkezini oluşturacak temel etkenin saptanmasıyla önceki dönemden nelerin değiştiğini ve nelerin varlıklarını sürdürdüğü, hangi niteliksel değişimlerin yeni toplumsal düzene geçişte etken olduğu ve geçmişten intikal eden süreklilikler açıklamaya kavuşacaktır. Temel etkenin geçerli ve yol gösterici bir kuramsal izlek oluşturması, "toplumsal/tarihi gelişme çizgisi" içine yerleştirilmesiyle mümkündür. Yine bir başka önemli husus, temel etkenin tarihe dışarıdan eklenen bir faktör olması durumunda metodolojik sorunlara yol açacağı ve ancak toplumdaki tarihi gelişmenin bir ürünü olarak bu çizgi içinde işlerlik kazanmasıdır.²⁵

Temel etkende görülecek değişmelerin toplumsal değişmedeki baskın etkileri açıklığa kavuşacak, bütünsel bir açıklama şeması ortaya çıkacaktır. Örneğin, "üretim biçimleri" ve değişmesi temel etken olarak saptandığında, toplumsal değişme sürecindeki diğer ayrıntıları ve değişimleri de yorumlamak mümkündür. Böyle bir baskın değişkenin saptanmasıyla, "sözgelişi feodal dönemde din yaşantısından esnaf örgütlenmelerine kadar çeşitli sorun aydınlığa kavuşabilmektedir".²⁶ Tarihi doğu-batı ilişkilerinin belirlediği bir çizgi olarak gören ve "doğu-batı çatışması"nı tarihi yapan temel etken olarak konumlandıran Sezer, çatışan tarafların çatışarak birbirlerini var eden, eşzamanlı ve birlikte var olarak tarihi inşa eden bütünler olduğunu savlar. Toplumlar, farklı çıkarlarıyla çatışarak birbirlerini yaratır ve çatışan toplumların tarihleri birbirlerine endeksli biçimde bütünsellik arz eder.²⁷ Marx'ı önemsemekle birlikte, Marx'ın evrenselci ve iç çelişkilere dayalı "sınıf çatışması" ve ekonomik koşullara dayalı tarihsel açıklamaları yerine tarihte temel belirleyici etkenin "sınıf çatışması" değil doğu-batı çatışması olduğunu vurgular. Bu yaklaşıma göre toplumlar sadece kendi iç dinamikleri ve çelişkileriyle değil, toplumlararası düzeydeki doğu-batı ilişkileri içinde kavranabilir. Öyle ki tarihin hiçbir döneminin bu çatışmanın dışında kavranması mümkün değildir.²⁸

Doğu ve batı arasında toplumlararası farklılaşma söz konusudur. İki toplum farklı özelliklere sahiptir. Batı toplumlarında "bireycilik" öne çıkarken, Doğu'da insan sorunları devlet örgütlenmesiyle çözüm bulmuştur.²⁹ Evrensel bilim söylemi ve batıya özgü kavramlarla Türk toplumuna dair kurulan tezler, bu yapı farklılaşmasını denklem dışı bırakan söylemlerdir. "Türk toplumuyla Batı toplumlarının yapı farklılığına ilişkin çok sayıda örnek vermek mümkündür. Mesela, Türkiye'de Batı'daki gibi bir burjuva sınıfı yoktur. Batı'da devlet burjuvaziyle iç içe iken, bizde ise kutsallık atfedilmiş olan devletin sınıflar üstü bir konumu vardır".³⁰ Yine Türk toplumunda "devlet" in konumu, batıdan farklılaşmasının önemli bir sebebidir. "Devletin ekonomiyi örgütlemesi sonucu Doğu'da toplumun devamlılığı bireysel çözümlere değil kamusal (devlet eliyle) çözümlere yol

²³Sezer, *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*, s.91.

²⁴Sezgin Kızılçelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, Ankara: Anı Yayıncılık, 2008, s.177.

²⁵Sezer, *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*, ss.91-94.

²⁶Sezer, *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*, ss.94-95.

²⁷Sezer, kavramsal çerçevesini kurarken Marx'tan esinlenir. Bkz. Akpolat, "Sosyolojinin Sosyolojisi İmkanında Türk Sosyolojisi: Baykan Sezer", s.256.

²⁸Özcan, *Baykan Sezer'in Doğu-Batı Çatışması Kuramı Üzerine*, ss.152-153.

²⁹Sezer, *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*, ss.26-27.

³⁰Kızılçelik, *Türk Sosyolojisi İçin Büyük Kayıp: Baykan Sezer*, s.175.

açtığından Doğu'da özel mülkiyet ve bireysel çıkarın gelişmemesi Batı'yı Doğu'dan farklılaştıran önemli bir ayraç olarak karşımıza çıkar".³¹ Türkiye'nin batı toplumlarına göre toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel, tarihsel, duygusal, davranışsal, eğitsel vs. alanlardaki farklılaşmasına birçok örnek verilebilir. Aile mekanizmasının işleyişinden hemşehricilik, sendikacılık ve siyasal partilerin işleyişine vs. alanlara uzanan farklılaşmalar belirgin biçimlerde ortaya çıkar.³² Toplumlararası farklılaşmalara bir başka örnekse spor olgusundan verilebilir. Türkiye'de spor pratikleri; modern sporun evrenselliği, küresel kurumlar, sporun ortak kuralları ve sporun kendisiyle sınırlı iç dinamikleri bağlamında batı toplumlarıyla ve dünya ölçeğinde benzeşme sağlarken toplumda yarattığı kültür kodları, davranış biçimleri ve uygulama düzeyinde farklılaşmaktadır. Çarpıcı bir örnek Üç Büyük İstanbul Kulübü'nün İstanbul'un ötesinde ülke takımları haline gelmesidir. Batı toplumlarında kent kulüpleri ve kentsel taraftarlık ekseninde bir toplumsallaşma görülürken; üç kulüp örneğinde ülke sathına yayılmış bir temsil ve kolektif kimlik olgusu göze çarpar. Toplumun önemli kısmı için fiziksel aktiviteden ziyade taraftarlık ekseninde ortaya çıkan spor pratikleri "seyir", "kolektif kimlik" ve "özdeşleşme" bağlamında ortaya çıkmaktadır. Türk toplumunda devlet, aile, sendikacılık, siyasi partiler vs. kurumlarda olduğu gibi spor ve toplumdaki kurumsallaşma biçimleri de batı'ya göre farklı anlamlara sahiptir. Bu noktada spor olgusuna yönelik batı merkezci evrensel sosyal bilim söylemine ve kuramlarına belli bir mesafeden ve eleştirel yaklaşılması gerekmektedir.

Sezer'e göre toplum olayları ancak bütünlüğü içinde değerlendirilebilir. Toplum bilimlerinin, yapılacak incelemelerde topluma bakışı bu yönde olmalıdır. Bu noktada fabrika üretim sistemleri örneğini verir. Söz gelimi birbirine benzer iki uçak fabrikasındaki üretim birimleri karşılaştırıldığında birbirine teknik açıdan benzer olduğu sonucuna varılabilir. Bu karşılaşmadan anlamlı sonuçlar çıkmasıysa, benzer ya da farklı yönleri sahip iki fabrikanın teknik kapasitesinin ancak daha geniş manada içinde bulundukları üretim tarzı ve ilişkileri dikkate alınarak karşılaştırılmasıyla mümkün olacaktır. Fabrikaların her birinin kapitalist ya da kapitalist olmayan ülkelerde yer almaları bu üretim birimlerinin toplum içinde yeri, rolü ve anlamını değiştirir.³³ Bu noktada akla, ileriki kısımlarda bahsedeceğimiz sporda örgütsel davranış, örgüt içi ilişkilerle sınırlı uygulama çalışmaları, liderlik araştırmaları vb. konular gelmektedir. Bu çalışmalarda göze çarpan başlıca husus; sorunsallaştırılan spor yönetimi ve spor olaylarının mikro çerçeveye sınırlı, kendi iç dinamikleriyle devinen, varlık alanı salt kendi içyapısıyla ele alınan bir araştırma nesnesi olarak kurgulanmasıdır. Çoğunlukla spor örgütünün ele alınma biçiminde toplumsal yapıdaki ekonomi, üretim ilişkileri ve siyaset olgusuna karşı bağımsız, özerk görüntüsü göze çarpmaktadır. Genelde yönetim bilimi çalışmalarında gözlemlendiği gibi, Amerikan eksenli yaklaşım doğrultusunda ast-üst ilişkileri, örgütsel hiyerarşi, liderlik tipi, örgüt iklimi, örgütsel vatandaşlık, örgütsel mutluluk, insan kaynakları gibi konular yaygın eğilimi yansıtmaktadır.

Pozitivist Eğilimlerle Biçimlenmiş Bir Disiplin: Epistemik Yapısı ve Temel Alanlarıyla "Spor Bilimleri" ve "Spor Yönetimi"

Spor Bilimleri, günümüz bilim evreninde temel akademik alanlardan biridir. Modernleşme sürecinde kendi içinde farklılaşarak yeni uzmanlık alanları ve iş bölümüyle örgütlenmiştir. Bugün spor bilimleri temel alanı genel olarak Hareket Antrenman, Spor

³¹ Akpolat, *Sosyolojinin Sosyolojisi İmkanında Türk Sosyolojisi: Baykan Sezer*, s.259.

³² Kızılçelik, *Türk Sosyolojisi İçin Büyük Kayıp: Baykan Sezer*, ss.175-176.

³³ Sezer, *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*, s.64.

Sağlık, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi, Spor Yönetimi ve Rekreasyon gibi disiplinleri ve Anabilim dallarını çatısı altında toplayan bir bilim dalıdır. Spor Bilimleri'nin antrenman, spor-sağlık, spor eğitimi, spor yönetimi ve rekreasyon vs. alt disiplinlerle değerlendirilir hale gelmesi, spor bilimlerinin çerçevesini genişletmiştir. Spor olgusunun toplum olgularıyla ilişkilerinin araştırılması; spor bilimlerini başlangıçtaki spor-sağlık, antrenman ve spor eğitimi merkezli çalışmaların ötesinde multidisipliner bir alan haline getirmiştir. Spor olayları, spor bilimleri haricindeki farklı disiplinlerin de ilgisini çeken disiplinler arası(Sosyoloji, İktisat, İşletme, Yönetim Bilimi, Psikoloji) bir çalışma alanı olma özelliğine sahiptir. Spor araştırmaları ve spor bilimleri bu bağlamda, diğer temel disiplinlerden keskin sınırlarla ayrılamayacak bir disiplin niteliği sergiler. Toplumsal gelişmeler, çeşitli sorunlara yönelik sosyal farkındalığın artışı spor bilimlerinde kendine yer bulmaktadır. Engellilerde egzersiz ve spor bölümü, kadın ve spor ilişkisine yönelik araştırmalar, gündelik hayatta sporun sağlık ve sosyal işlevi merkezli çalışmalar vs. örnekler spor bilimlerinin toplum bilincine yönelik gelişmelerden kopuk olmadığını gösterir niteliktedir. Spor Bilimleri kapsamındaki bilginin olanakları sporda sosyal/yönetimsel eksenindeki çalışmaların artışıyla ve sporun diğer toplumsal kurumlarla ilintisinin kurulmasıyla gelişme sürecindedir. Spor yönetimi de, spor bilimleri çatısında yeni araştırma konuları ve modelleriyle gelişen bilimsel faaliyet alanlarından biridir.

Spor yönetimi; spor olgusu ve olaylarını yönetim olgusuyla ilişkilendiren, sporda örgütlenme konusunu sorunsallaştıran bir disiplindir. Spor yönetimi çalışmaları, spor bilimleri ve sosyal bilimlerin birbiriyle ilişki kurup birbirine yakınlaştığı bir bölgededir. Spor bilimleri kapsamındaki bir temel disiplin olmakla birlikte, eğitim müfredatı ve araştırma konuları itibarıyla sosyal bilimlerle özdeşleşmiş bir epistemolojik evrendir. Spor yönetimi lisans ve lisansüstü müfredatlarında yer alan dersler sosyal bilimlerin geniş yelpazesini yansıtmaktadır. "Yönetim" ve "örgüt" merkezli konularının yanı sıra spor sosyolojisi, spor tarihi, spor felsefesi, spor psikolojisi, davranış bilimleri ağırlıklı dersler de bulunmaktadır. Spor yönetimi lisansüstü programlarında üretilen akademik çalışmaların da aynı doğrultuda, "yönetim" eksenli temaların ötesine geçtiği görülmektedir.

Sosyal bilimler yönü ağır basan; sporun örgütsel ve toplumsal boyutlarını inceleyen spor yönetimi disiplini de modern bilimde günümüze uzanan metodolojik/epistemolojik tartışmaların dışında değildir. Modern bilim'in varlık koşulları ve yöntemi üzerine sorgulamalar yakın tarihte hiç eksik olmamıştır. Bilimsel araştırmalarda yöntem, araştırma teknikleri, kavram-kuram, paradigma/yaklaşım, metodolojik gelenek ekseninde tartışmalar canlı biçimde yürütülmektedir. Bu tartışmalar öncelikle doğa bilimi ve sosyal bilimlerin ayrımı(ya da yöntemsel benzeşimi) ekseninde yapılmıştır. 19.yy.'dan itibaren batılı modern dünyada, doğa bilimleri ile birlikte sosyal bilimlerin(başta sosyoloji) de doğa bilimi tekniklerini kendine uyarlayarak örgütlenmesi Pozitivist anlayışın egemenliğini sosyal bilimlerde de kurumsallaştırmıştır. Sosyal bilimlerin odak noktasındaki sosyoloji'nin pozitivistizmin de kurucusu sayılan Comte tarafından kurulması rastlantı değildir. Sosyal bilimlerin temelinde pozitivist, evrenselci ve doğa bilimlerine özgü nomotetik anlayış vardır.³⁴ 90'lardan itibaren ortaya çıkan Postmodern görüşler temelinde belli eleştiriler yöneltmekle birlikte, XIX. yüzyıl temelli modern bilim anlayışı günümüzde de yaygındır.³⁵ Sosyal bilimlerin kuruluşu ve ilerleyişinde "Pozitivistizm" geleneği baskındır. Öyle ki, "(...) "sosyal bilim" terimi, evrenselci söylemin benimsediği bir terimdir. Tekilci söylemin bu

³⁴Doğan Özlem, "Evrenselcilik Mitosu ve Sosyal Bilimler", *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek*(İç), İstanbul: Metis Yayınları, 2013, s.58.

³⁵Ertan Eğribel, *Bilim Sosyolojisi ve Yöntem Tartışmaları: Günümüz Bilim Eleştirileri ve Modern Batı Biliminin Temelleri*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2017, ss.15-16.

konuda tekilci bir modelden hareket etmiş olduğu hemen anlaşılabilir".³⁶ Özetle sosyal disiplinlerin "bilimselliği" üstüne yapılan tartışmaların uzun bir geçmişi olduğu bilinmektedir.³⁷ Diğer temel alanlarla kıyaslandığında görece yeni bir bilim dalı olarak ivme gösteren Spor Bilimleri de bu tartışma ekseninden bağımsız kalmamıştır. Spor Bilimleri'nin sosyal bilimlerle buluştuğu eksenindeki yaygın yöntem alışkanlıkları, bilginin kaynakları ve konu seçimindeki baskın tercihler gibi epistemolojik/metodolojik sorunlar gündeme gelmeye başlamıştır. Verili düzende yapılan çalışmalarda yaklaşımların bizzat kendilerinin inceleme konusu olarak sorunsallaştırılması, ilgili bilim dalında bilgi üreten aktörlerin yaptıkları üzerine düşünmesi anlamına gelmektedir.

Spor yönetiminin çeşitli konularını merkeze alan tezler ve makaleler; alanda kullanılan yöntem, veri toplama teknikleri ve konu seçimi eksenindeki yaygın eğilimleri belirgin biçimde vermektedir. Çelebi'nin sosyoloji özelindeki nehir eğretilmesinde kastettiği gibi; bir bilimsel disiplindeki çalışma ve bilgi üretme tarzı nehrin yatağı; nehrin suyunun bileşenleri ise dergilerde yayınlanan makaleler, bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler, tez ve kitap gibi yayınlardır.³⁸ Tezler ve makaleler; söz konusu bilim dalındaki geçmişten günümüze uzanan kuramsal yönelimleri, yaygın yöntem seçimi ve bilgi üretme anlayışlarını, bilginin olanaklarına dair yeni arayışları ve çerçeve değişimlerini değerlendirebilme fırsatı sunar. Açıkada'nın belirlemesiyle Spor Bilimleri alanında üretilen tez ve makale çalışmalarının ağırlığını 1992 yıllarına kadar sporcu sağlığı eksenli konular, 1992-1996 yılları arasındaysa ağırlığı Antrenman ve Hareket Bilimleri oluşturmuştur. 1996 yılına kadar yapılan çalışmalarda spor yönetimi ve spor eğitimi konuları en az çalışılan konulardır.³⁹ Bu veriler Türkiye'de spor bilimleri çatısı altındaki çalışmaların temelinde sağlık, antrenman bilimi gibi genel olarak pozitivist eksenindeki konuların ağırlıklı olduğunu göstermektedir. 2013-2017 yılları arasındaki hakemli dergilerde yayınlanan makalelerin yarısından fazlasının(%60) "hareket/antrenman bilimleri" ve "psiko-sosyal alanlar" konulu çalışmalardan oluştuğu ifade edilmektedir.⁴⁰ Bilindiği gibi spor psikolojisi alanındaki sporcu odaklı çalışmalarda da, geçerlik ve güvenirlik kriterlerini temel alan nicel ölçüm araçları kullanılmaktadır.⁴¹ Spor bilimleri alanında sunulan bildirilerin(2006-2014 arası) incelendiği bir çalışmada sporda psiko-sosyal alanlar ve hareket antrenman bilimleri konularının daha fazla çalışıldığı, yapılan çalışmalarda nicel yaklaşımın egemen olduğu vurgulanmıştır.⁴²

Sadece Spor yönetimi temalı çalışmaları merkeze alarak yöntem, veri toplama araçları, istatistik teknikler, araştırma konusu, toplumsal cinsiyet, paradigma, seçilen örneklemeler vs. unsurları irdeleyen çalışmalarda da spor bilimlerindeki genel araştırma ve yaklaşım eğilimleriyle paralel sonuçlara rastlanmaktadır. Öncelikle spor yönetimi araştırmalarında pozitivist paradigmanın egemenliği söz konusudur.⁴³ European Sport Management

³⁶Özlem, *Evrenselcilik Mitosu ve Sosyal Bilimler*, s.58.

³⁷Ayşe Öncü, "Sosyal Bilimlerde Yeni Meşruiyet Zemini Arayışları", *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek*(İç), İstanbul: Metis Yayınları, 2013, s.48.

³⁸Nilgün Çelebi, "Türkiye'de Sosyoloji", *Sosyoloji Yıllığı 20:Türk Sosyologları ve Eserleri II.Genel Eğilimler ve Kurumsallaşma*(İç), Haz., E.Eğribel-U.Özcan, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2010, s.70,73.

³⁹Caner Açıkada, "Türkiye'de Spor Eğitimi Veren Kurumların Yeniden Yapılanması ve Hakemli Çalışmaların Gelişimi", *Spor Bilimleri Dergisi(Hacettepe)*, (8) (1997), ss.1, 17, 39,40.

⁴⁰Serdar Alemdağ, "Spor Bilimleri Alanıyla İlgili Bilimsel Dergilerde Yayınlanan Makalelerin İncelenmesi", *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt:20, Sayı:3, Eylül 2018.

⁴¹Ziya Koruç, Perican Bayar, "Türkiye'de Spor Psikolojisi Alanında Yapılan Kişilik Araştırmalarına Eleştirel Bir Yaklaşım", *Spor Bilimleri Dergisi(Hacettepe)*, (8)(1997), 2, 38-48.

⁴²Hülya Bal, Kadir Pepe, "Türkiye'de Spor Bilimleri Derneği Tarafından Düzenlenen Uluslararası Spor Bilimleri Kongrelerinde Sunulan Bildirilerin İçerik Analizi Açısından İncelenmesi", *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(3) 2016.

⁴³Quarterman J, JY Hwang, K.Han, BG Pitts, EN Jackson, T. Ahn, "A content Analysis of The

Quarterly dergisine dair bir içerik analizinde en çok çalışılan konular “Sporda yönetim ve organizasyonel beceriler”, “Spor İşletmeciliği”, “Spor Pazarlaması” ve “Spor Ekonomisi” alanındadır. Makaleler toplumsal cinsiyet açısından erkek odaklıdır.⁴⁴ International Journal of Sport Management(IJSM) dergisindeki içeriklere dair 2000-2009 arası dönemi inceleyen bir çalışmada toplamdaki 231 makalenin 171’i (%74.03) nicel, 20’si (%8.66) nitel, 9’u (%3.90) karma yöntem, 31’i (%13.42) kuramsal yaklaşımla tasarlandığı ve genel toplamda olduğu gibi uygulamalı çalışmalarda da –yarıdan fazlası parametrik olmak üzere, betimsel ve non-parametrik- istatistik tekniklere dayalı nicel yöntem kullanımının baskın olduğu ileri sürülmüştür.⁴⁵ Yine IJSM dergisindeki 2000-2013 arası döneme odaklanan bir başka çalışmada 835 yazardan %85’inin (707) Amerikalı olduğu, ifade edilmektedir. Üniversite Sporları (%37) ve Profesyonel sporlar (%21) spor endüstrisinin en çok çalışılan başlıca 2 segmentidir.⁴⁶

Benzer şekilde, Türkiye’de üretilen spor yönetimi çalışmalarında da çoğunlukla “anket” gibi nicel yaklaşımın veri toplama tekniklerinin uygulandığı, nitel çalışma yöntemlerinin yetersiz kaldığı, en fazla çalışılan konunun başta “Örgütsel Davranış” olmak üzere, Spor Yönetimi/Organizasyonu ve liderlik olduğu ileri sürülmektedir. Spor yönetimi çalışmalarının %70’inde nicel yaklaşım ve araştırma teknikleri söz konusudur. Vurgulanan bir başka önemli husus; tez, makale ve bildirilerden oluşan spor yönetimi konulu çalışmalarda özgünlük sorunu ve kolay örneklem seçimleridir.⁴⁷ Bu sonuçlardan da anlaşılmaktadır ki; spor bilimleri çatısındaki yaygın araştırma yaklaşımı olan nicel yöntem ve pozitivist paradigmanın egemenliği, spor yönetimi alanında üretilen çalışmalarda da geçerlidir. Çalışmaların önemli kısmında anket, ölçek gibi araçlarla toplanan verilerin istatistik programlarıyla sayısallaştırılıp işlemselleştirilmesi söz konusudur. Spor yönetimi konularını merkeze alan çalışmalara ilişkin yapılacak eleştirel bir analizin, sadece yöntem ve veri toplama araçları ekseninde gelişen nicel-nitel ikilemini değil; tez ve makale konu seçimlerini de sorunsallaştırması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Liderlik, örgüt içi ilişkiler, örgütteki yönetim anlayışı, ast-üst hiyerarşisi, insan kaynakları, personel tatmini, iş doyumu vb. konularda incelenen spor örgütlerinin daha çok kendi iç dinamikleriyle sorunsallaştırıldığı göze çarpmaktadır. Sözelimi liderlik konusu; örgüt içi dinamiklerle belirlenen, örgütle sınırlı bir sosyal olgu ve davranış biçimi olarak ele alınır görünmektedir. Buna göre araştırma sorusu; kendi iç dinamikleriyle devinen spor organizasyonundaki yönetsel ilişkiler, emir-komuta zinciri, ücret ilişkileri, motivasyon faktörleri, örgüt performansı, verimlilik, pazarlama çabaları, insan kaynakları politikaları, örgüt içi sosyalleşme biçimleri, terfi mekanizmalarıyla sınırlı tutulacaktır. Araştırma konusu spor yönetiminde özelleştirilmiş mikro ve hatta postmodern özellik sergileyen bir konu olmakla birlikte, genelleme makro düzeydedir. Spor yönetimi literatürünün göze çarpan bir özelliği ise araştırma konularının serbest piyasa-kapitalizm eksenindeki genel seyridir. Liderlik, örgütsel davranış, örgütsel hiyerarşi, örgüt içi kültür ve iklim, örgütsel vatandaşlık,

International Journal of Sport Management”, 2010 Research Consortium Conference of the AAHPERD Convention, Indianapolis, USA.

⁴⁴Brenda Pits, Karen Danylichuk, Jerome Quartermann, “Analysis of Sport Management Literature: European Sport Management Quarterly”, *Sport Management International Journal*, 10/2 (2014).

⁴⁵Jerome Quartermann vd., “Statistical Data Analysis Techniques Used In The International Journal Of Sport Management During Its First Ten Years”, *International Journal Of Sport Management*, 14 (2013), 296-316.

⁴⁶Brenda Pits; Examining “TheSport Management Literature: Content Analysis Of The International Journal Of Sport Management”, *International Journal Of Sport Management*, Volume 17, 2016, 1-21

⁴⁷Yüstra Yavuz, Nevzat Mirzeoğlu, Yakup Kaymakçı, “Türkiye’de Spor Yönetimi Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların Analizi”, *Journal Of Global Sport and Education Research*, 1 (1) (2018): 47-63.

toplam kalite yönetimi vb. terminolojik söylemler son tahlilde ve arka planda örgütün azami kar amaçlarına yönelik bir paradigmayı sergiler görünmektedir. Genel olarak, bilimsel açıdan masaya yatırılan spor kaynaklı örgütün koşullar üstü, genel yapıdaki toplumsal kurumların üzerine çıkan, bir nevi kendi gerçekliğiyle bağımsızlık kazanmış bir alan olarak incelendiğini de söylemek mümkündür. Bu noktada postmodern yönetim teorileri, postmodern örgütler, yönetim, esnek örgütler gibi kapitalizm ve küreselleşme odaklı kavramların öne çıkışı söz konusudur. Seksenli yıllarla birlikte ivme kazanan “Devlet”in küçültülmesine dair eğilimlerle paralel biçimde, sporda devlet konusunun da araştırma alanında küçüldüğü görülmektedir. Devlet, sporda kamusal ve anayasal düzeyde bir çözüm yöntemi olarak güncelliğini korumasına rağmen devlet-spor ilişkisini merkeze alan çalışmalara rastlamak güçtür. Ulusal kalkınmada sporun rolü, modernleşme ve spor ilişkisi, kitle sporu, sedanterlikle mücadelede spor politikaları oluşturma gibi konular henüz çözülmemiş olmasına rağmen örgüt içi ve piyasa odaklı araştırma konularının öne çıkışıyla gözden düşmüştür.

“Spor Yönetimi” Araştırmalarında “Temel Etken” Arayışı

Sosyalizm, ATÜT, az gelişmişlik, feodalizm tartışmalarına Sezer’in 60’ların sonunda yazdığı lisans teziyle geç tartışmacı olarak iştirak etmesinde ilgili yılların bütünsel kuram arayışları ve bu bağlamda dönemin sosyal bilimcilerince ileri sürülen toplumsal yapı-değişme tartışmalarının etkisi söz konusudur.⁴⁸ Sezer’in yoğun ilgi gösterdiği, ancak her batılı teoride olduğu gibi, Türk toplum yapısını açıklamada mesafeli durduğu Marksist yaklaşımlar döneme damgasını vuran sosyal teorilerdir. Bu dönemin teorik tartışmalarının biçimlendirdiği bir başka isimse Kurthan Fişek’tir. Fişek’te altı çizilmesi gereken husus; fikirleri ilgili dönemin Marksizm tartışmaları ekseninde biçimlenmesi ve bu yöndeki kuramsal yaklaşımını önce “yönetim”, sonrasında da “spor yönetimi” çalışmalarına uyarlamış olmasıdır. Spor olgusunu ve yönetimini tarihsel materyalist ve Marksist yöntemle incelemiş, sporu toplumsal yapı parametreleri açısından değerlendirmiştir. Fişek’in sporla ilgili gelişmelerde üretim ilişkileri, siyaset ve devlet olgularını bağımsız değişken olarak konumlandırması; Türkiye’de spor yönetimini açıklamada “temel etken” bulma çabası olarak değerlendirilebilir.⁴⁹ Fişek’e göre dünyada ve özellikle Türkiye özelinde spor yönetimi olgusu, “siyaset” olgusundaki gelişmelerle bağlantılı biçimde açıklığa kavuşabilir. Marksist teorinin üst yapı kurumlarını açıklamadaki “ekonomizm”(üretim tarzı ve ilişkileri) vurgusu spordaki gelişmeleri açıklamada önemli olmakla birlikte, Türkiye özelinde “siyaset” diğer toplumlarla kıyaslanmayacak ölçüde spor yönetimi üzerinde etken faktördür. Spor olgusunu doğru analiz etmek için, siyasal hayattaki gelişmeleri, bilhassa Türkiye’de “devlet” olgusunu doğru analiz etmek gerekir.

Fişek’in Türkiye’de spor olaylarına dair gelişmeleri, spor yönetimi ve örgütlenme tarihini açıklamadaki yaklaşımlarında bütüncü bir kuramsal anlayış göze çarpar. Spor olaylarını kendi iç dinamikleriyle, spor temelli örgütleri kendiyile sınırlı güçleriyle devinen alanlar olmaktan ziyade; siyaset ve üretim olgusundaki gelişmelerle açıklar. “Türkiye’de spor yönetimi, kendi özgüçlerinden çok, toplumsal-siyasal etkiyle devinen bir yönetim yapısını sergiler”.⁵⁰ Bu yaklaşıma göre, spor yönetimindeki değişimler anlık tercihlerle ya da

⁴⁸Ertan Eğribel, “Kemal Tahir-Baykan Sezer İlişkisi Üzerine: 1960’ların Geç Tartışmacısı Baykan Sezer”, *Sosyoloji Yıllığı 11: Baykan Sezer’e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi*, İstanbul: Kızılirma Yayıncılık, İstanbul: 2004, s.104-105.

⁴⁹Kurthan Fişek, “temel etken” kavramını kullanmamıştır. Ancak spor olgusunu Marxist yaklaşımın bütünsel kuram perspektifiyle incelemiş, “spor”u toplumsal yapının ve yapıdaki çelişkilerin yansıdığı bir ayna olarak tasvir etmiştir. Fişek metinlerinde siyaset ve iktisat (üretim ilişkileri) sporu anlamada ve spora dair “nedensel” açıklama çerçevesi kurmada belirleyici etkenler olarak konumlandırılmıştır.

⁵⁰Kurthan Fişek, *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi*

kademeli biçimde gönüllülükten devlet yönetimine evrilir biçimde açıklanamaz. Spor yönetimindeki değişikliklerin arka planında siyasal gelişmeler ve devlet belirleyici bir rol oynar. Spor örgütlerinin bir başka modele evrilmesi kendi içindeki dinamiklerle, örgüt içinden herhangi bir yöneticinin kararlarıyla ya da tesadüfen değil; yönlendirici bir bağımsız değişken olarak siyaset-devlet olgusuyla ilişkilendirilerek açıklığa kavuşabilir. “Türkiye’de sporu ve onun yönetimini toplumsal çevreden soyutladığınızda, sözgelisi, sporun devlete karşı bağımsızlığını simgeleyen Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (1922-1936) yönetiminden devletin sporu yarı-resmi biçimde yönettiği Türk Spor Kurumu’na (1936-1938) ve oradan da devletin spora önce “para-militer” amaçlarla el koyduğu, sonra “sporun genel amaçları” çerçevesinde yön verdiği (daha doğrusu güdümlendiği) bir Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (1938 sonrası) modeline geçişi, “durup dururken”, “hiç gerek yokken” zorla benimsetilmiş oldu-bittiler sayabilirsiniz”.⁵¹

Türkiye’de spor yönetiminin dönemlendirilmesi konusu spor tarihçilerince 4 dönemle açıklığa kavuşturulmuştur. Birinci dönem 1922-1936 arasındaki spor kulüplerine dayalı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, yani federatif yönetim (gönüllü birlik) dönemi; İkinci dönem 1936-1938 arasında Cumhuriyet Halk Partisi’ne bağlı yarı-resmi örgüt Türk Spor Kurumu; üçüncü dönem sporun tamamen devlet yönetimine (BTGM) geçmesiyle karakteristiğini kazanan ve savaş koşullarına denk gelen 1939-1945 dönemi; 1946’dan 1969 yılında spor hiyerarşisinin tepe noktası olan Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın kurulmasına kadar olan son dönemse savaşa hazırlık amaçlı beden eğitimi spor faaliyetlerinin düşüşe geçtiği normalleşme dönemidir. Fişek’e göre, böyle bir dönemlendirme girişimi tartışma götürür niteliktedir. Spor yönetimi örgütlerinin öncesinde sivil örgütlenmelerden yarı resmi Türk Spor Kurumu’na, hemen sonrasında da devlet yönetimine geçerek evrimleştiği savı “siyasi tarih” perspektifiyle yanlışlanır görünmektedir. Spor yönetimindeki örgütsel gelişmeler, böyle bir kademeli evrimsel şemadan ziyade, sosyopolitik değişimlere bağlı biçimlenmektedir.⁵² Fişek, bu bakış açısıyla, spor olaylarının gelişiminde toplumsal yapı faktörlerine odaklanır. Spor etrafında gelişen olaylar, spor kurumlarının kendi özellikleri ve bağımsız hareket kabiliyetiyle değil, toplumsal sistemdeki makro unsurlarla şekillendirilir. Özellikle Türkiye örneğinde spor olaylarının biçimlenmesinde en baskın unsur siyasal parametreler ve devlettir. Diğer bir önemli faktörüye, üretim tarzı ve üretim ilişkileri olarak konumlandırır. Spor olgusunu anlamak, tek tek spor olaylarını ve ilgili dönemlerdeki değişim biçimlerini belli bir açıklamaya oturtmak için öncelikle bu iki parametrenin analize dahil edilmesi zorunludur.

Spor olaylarına dair birikimi değerlendirme çabalarında, olayların tesadüfi değil de belli bir eksene göre biçimlenmesi, bir nevi tarihsel çizgi vurgusu söz konusudur. Çok tartışıla gelen TİCİ* konusuna Fişek, yaygın eğilimlerden farklı yaklaşır. TİCİ örgütü, daha öncesinde kurulan spor örgütleri gibi sporda özel teşebbüs girişimidir. ** Ancak devlete ve hükümete karşı bağımsız olarak işleyen spor örgütlerinin bulunduğu kendi kendini yönetme geleneği sergileyen Avrupa’ya özgü spor örgütlenmelerinin Türkiye örneğinde uyarlanmasıdır. Çok sporlu çok kulüplü federatif spor birliklerinden oluşan ulusal spor yönetiminde son söz özel

(Dünyada ve Türkiye’de), İstanbul: YGS Yayınları, 2003, s.209.

⁵¹Fişek, *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi*, s.209.

⁵²Kurthan Fişek, “Türkiye’de Spor Yönetimi: Tarih, Yapı ve Sorunlar”, *Das Yönetim: Devlet, İktidar ve Bürokrasinin Marksist Analizi*, der., Levent Demirelli ve Recep Aydın, Ankara: Nota Bene Yayınları, 2016, ss.455-456.

* Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (1922-1936). 14 yıl süreyle Türkiye’de sporu yöneten ve devletin dışında özel kişilerce kurulmuş spor teşkilatı.

** İstanbul Futbol Birliği, İstanbul Kulüpleri Ligi, Cuma ve Pazar Ligleri. 1922’den önce spordaki sivil-öz yönetim modelleri. İlk çok sporlu çok kulüplü spor teşkilatı olan TİCİ öncesi tek sporlu(futbol) örgütlenmelere örnek teşkil ederler.

kişi ve onların kurduğu kulüplerce söylenir.⁵³ Öyle ki bu yapı, Türkiye’de sporda demokrasi hamlesidir. Demokratik ve bağımsız ulusal spor örgütünün kurumsallaşması bağlamında en büyük olanaktır. Sonrasında yapıyı oluşturan kulüpler arasındaki çekişmeler yüzünden TİCİ lağvedilir.⁵⁴ 1936’da TİCİ’nin yerine devlet partisi güdümündeki Türk Spor Kurumu’na geçişini Fişek, salt kulüplerarası çekişmelerle değil toplumsal-siyasal değişimlerle ilişkilendirir. 1922 yılında kurulan TİCİ, İzmir İktisat Kongresiyle başlayan 1923-1929 döneminin liberal ekonomi anlayışıyla paralel, özel kişilerce kurulan hür teşebbüse dayalı bir spor örgütlenmesidir. 1929’daki ekonomik bunalımın etkisiyle özellikle 1932’den sonra ekonomide artan devlet müdahalesi yaklaşımları kendisini spor yönetimi meselesinde de tekrarlayacaktır. Öyle ki Kadro dergisinin bu yıllarda “ekonomide devletçiliği” savunmasına benzer biçimde Ülkü dergisi de “sporda devletçiliği” savunmaya başlar. 1936’da TİCİ’nin yerini Türk Spor Kurumunun alması da devletçilik eğilimleriyle şekillenen “özelden devlete geçiş” olarak değerlendirilmelidir.⁵⁵ 1923-1933 yıllarında tüm olanaklarına rağmen özel sektörün başarı sağlayamaması nedeniyle devletçi sanayileşme anlayışına geçilmesine ve Atatürk’ün devletçilik’i birçok alanda kurumlaştırmaya başlamasına⁵⁶ paralel biçimde sporda da devletçilik anlayışına geçilmiştir. Desantralize yapıdaki TİCİ döneminde 22 ile sınırlı kalan yapı, Cumhuriyet Halk Partisine bağlı TSK döneminde sporun 62 ilde örgütlenme düzeyine çıkmıştır.⁵⁷ Hemen iki yıl sonrasında da spor tamamen devlet yönetimine (BTGM) geçmiş, sporda devlet yönetimi günümüze kadar uzanarak geçerliliğini sürdürmüştür.

Fişek birçok spor olayını siyasal gelişmelere bağlayarak açıklamaya çalışır. Sultan Abdülhamit’in dönemin koşullarında siyasal propagandayla özdeşleştirdiği kulüplere yasak getirmesine rağmen, Beşiktaş iskelesindeki kalabalıklarla Yıldız Sarayı arasına tampon oluşturmak için Beşiktaş Jimnastik Kulübüne izin vermesi ve kitlesel gerilimi siyaset-dışı bir işlev görecektir sporla düşürmeyi amaçlaması; İttihat Teraki Fırkası’nın Türkçülük ideolojisiyle Pan-Turanizmi simgeleyen Altınordu kulübü arasındaki koşutluk; Liberalizm anlayışını savunan Demokrat Parti’nin dahi spor yönetiminde devletçi yaklaşımları⁵⁸ vs. birçok örnekte devletin spor üzerinde belirleyici etken olduğunun altını çizer. Fişek’in ifadesiyle “...Türkiye’de spor yönetimini tam algılamak için, onu “devlet” açısından görme zorunluluğu vardır”.⁵⁹

Tartışma ve Sonuç

Baykan Sezer’in başlıca eleştirisi de batı ülkelerinin toplumsal yapı ve ilişkileriyle ilgili teorilerin herhangi bir eleştiriye tabi tutulmadan Türkiye’ye aktarılmasına yöneliktir. Baykan Sezer batı merkezli evrensel bilim söylemine ve bu yönde kavramsallaştırmaların yaygınlaşmasına karşıdır. Batı’da tartışmaya açılan batı bilimi ve öğretileri, Türkiye’de tartışmaya açılmadan mutlaklaştırılmış ve benimsenmesi zorunlu bilgiler olarak tanıtılmıştır. Batı bilimini, batı dışı toplumlar için evrensel addetmek olanaksızdır. Batılı bilim doğrultusunda bilgi toplama dünya düzeyinde olmakla birlikte, bu bilgilerin kullanılış ve değerlendirilişi tek yönlüdür. Evrenselliğinden söz edilen günümüz bilimi, batı bilimidir ve batı çıkarlarına hizmet eder niteliktedir. Bir başka ifadeyle, batı bilimi Batı dünya

⁵³Kurthan Fişek, *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1985, s.105.

⁵⁴Rıza Sümer, *Sporda Demokrasi*, Ankara: Şafak Matbaası, .1989, s.30.

⁵⁵Fişek, “Türkiye’de Spor Yönetimi: Tarih, Yapı ve Sorunlar”, s.457.

⁵⁶Sezgin Kızılcı, *Sosyoloji Yazıları II*, Ankara: Anı Yayıncılık, 2000, ss.107, 108, 110.

⁵⁷Fişek, *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*, ss.117,120.

⁵⁸Fişek, “Türkiye’de Spor Yönetimi: Tarih, Yapı ve Sorunlar”, ss.456-457.

⁵⁹Fişek, *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi*, s.212.

egemenliğini güçlendirme görevini yüklenmiştir. Çıkarlar evrenselleşmedikçe evrensel bilimden söz etmek olanaksız görünmektedir.⁶⁰ Spor yönetimi alanına da Sezer'in "evrensellik" ve "batı bilimi"ne getirdiği eleştirel kavramlarla yaklaşmayı denedik. Sezer'in "evrensel bilim söylemi"ne getirdiği "aktarmacılık" eleştirisinden yola çıktık. Sosyoloji özelinde ve tüm sosyal bilimlerde olduğu gibi; "aktarmacılık" olgusu spor yönetimi araştırmalarının genel seyri ve manzarasını tasvir edecek düzeydedir. Batıdan aktarılan spor yönetimi kuram ve araştırma tiplerinin "evrensellik" iddiasının Türkiye gerçeğiyle örtüşmediği, spora dair temel sorunlara tam olarak çözüm üretmeyeceğini kaydetmek gerekir. Bir başka deyişle son dönemlerde yaygınlaşan spor yönetimi kuram ve araştırmalarının Türkiye spor yönetimi ve toplum çıkarlarını temsil ettiği iddiası tartışmalıdır.

Spor bilimleri alanında yapılan çalışmaların metodolojik yaklaşımlarını inceleyen ve sorunsallaştıran çalışmalar, "araştırma teknikleri" boyutunda odaklaşmıştır. Genel sonuçlar ve eleştiriler "Nicel Yöntem" in alana hakim olması, "Nitel Yöntem" e dair tekniklerin oldukça az kullanılması hakkındadır.⁶¹ Kuram yönelimli sosyolog Baykan Sezer, alan araştırmalarındaki kimi hususlara eleştirel yaklaşır. Bu konuda bir önemli husus, toplumun sorunlarını doğru saptamadan ayrıntı düzeyinde elde edilen bilgilerin ne tür bir işlev göreceğidir. Bir diğer hususta araştırma sırasında ve sonrasında tüm koşulları denetlemenin zorluğudur.⁶² Alan araştırmalarına dayalı veri toplama tekniklerinin kuram merkezli çalışmaların önüne geçmesi, "yöntem" in veri toplama araçlarına indirgenmesi, günümüz olaylarıyla sınırlı veri toplama eğilimlerinin yaygın eğilim haline gelerek araştırmaların verili koşullar ve aktarmacılık eksenini dışına çıkamaması⁶³ vb. olgular sosyal bilimlerin genelinde gözlemlendiği gibi "spor yönetimi" araştırmalarındaki durumu da yansıtmaktadır. Spor yönetimi araştırmalarında batıdan aktarma konular ve bu konuların anketçi (nicel) yaklaşımla araştırılması egemen olmuş, spor yönetimi kapsamında gündelik olaylar ve ayrıntı düzeyinde bilgi edinmek amaçlanmıştır. Çeşitli dönemlerde belli moda konuların yaygınlaştığı spor yönetimi ve sporda sosyal alan araştırmalarında tarihsel ve sosyolojik manada bir "temel etken" arayışının olduğunu söylemek zordur.

Sezer'in yaklaşımında gerçekleri kuramsal kalıplara göre yargılamak değil; kuram ve kavramları toplumsal gerçekliklerle sınamaktır. Gerçeğin kendisi olmaktan ziyade, gerçeğe kazandırılmış bir biçim ve araştırma araçları olan "kavramlar", araştırma alanının gereklerine karşılık vermediğinde gerçek üzerine yargıda bulunmak yerine bizzat kuramsal araçların kendisi üstünde düzenlemelere gidilmelidir. Söz konusu kavramlar seti sadece araştırma araçları olmanın ötesinde olaylara yaklaşım biçimini de yansıtmaktadır.⁶⁴ Genel olarak yönetim çalışmalarında kapitalizme ve şirket yönetimine dayalı Amerikan eksenli kavramlaştırmalar, örgüt yapısı ve tarih dışı yönetim düşüncesi⁶⁵; toplam kalite yönetimi,

⁶⁰Baykan Sezer, "Bilim Sosyolojisi Ders Notları", *Bilim Sosyolojisi: Bilim Tarihi ve Yöntem* (iç), Ed., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kitabevi, 2007, ss.133, 155, 159, 191.

⁶¹Yöntem incelemelerinde nicel teknikler olan anket ve ölçek gibi veri toplama araçlarıyla yapılan çalışmalar pozitivist yaklaşım biçimi olarak değerlendirilmektedir. Derinlemesine görüşme, doküman inceleme, içerik çözümleme, etnografik çalışma teknikleri "nitel yöntem" kapsamındadır.

⁶²Baykan Sezer, "Baykan Sezer'in Gökhan Köktürk'e Mektubu", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi*(*Sosyoloji Yıllığı* 11), Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004, s.35.

⁶³Ertan Eğribel, "Türkiye'de Sosyolojinin İstanbul Sosyolojinin Kurumsal Kimliği ve Tarihiyle Özdeşleştirilmesinin Getirdiği Sorunlar", *Türkiye'de Sosyoloji-Üniversitede* 101.Yıl(İç), İstanbul: Doğu Kitabevi, 2016, s.91.

⁶⁴Sezer, *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*, s.100.

⁶⁵Birgül Güler, "Yönetim Düşünü (ve Kuramları) Ne Genişlikte Bir Araştırma Alanıdır?", *BAG, Yönetim Düşünü İçin Araştırma Alanını Belirlemek (Çalışma Notu)*, Mart 2005-Ocak 2006, s.3.

müşteri odaklılık, yönetim, işletmecilik ve performans odaklılık gibi konuların yaygınlığı⁶⁶ spor yönetimi araştırmalarında da görülmektedir. Öyle ki spor yönetimi literatürünün önemli kısmının piyasa mantığıyla örülü bu ve benzer kavramlarla, örgütle sınırlı sorunsallaştırmalarla biçimlendiğini söylemek yanlış değildir. Spor yönetimindeki araştırmalara yol açan yaygın kavramlar ve aktarma kuramlar, anket ve ölçekler Türkiye’de spora dair sorunlarla hangi düzeyde örtüşmektedir? Bu kavramsal araçlar Türkiye’de modern sporlara dair bir kalkınma ve gelişme stratejisi içeriyor mu? Liderlik, örgüt kültürü, örgütsel vatandaşlık, örgüt iklimi, iş doyumu, yaşam tatmini, benlik saygısı vb. kavramlarla spor araştırmaları yürütmekle sorunlar üzerinde etkili olmak, çözüm önermek mümkün müdür? vb. sorular Türkiye’nin sporla ilgili temel sorunlarıyla ilgilidir. Fişek’in de belirttiği gibi Türkiye’de sporun gelişimi, spor-odaklı olmak yerine seyirci-odaklı biçimde süregelmiştir. Öyle ki Türkiye’de spor “seyirciler topluluğu” olarak tanımlanabilir.⁶⁷ Sporcu sayısının yetersiz oluşunun ötesinde “kitle sporu” meselesi güncelliğini yitirmeyen bir konudur. Olimpiyatlarda ve dünya şampiyonalarında başarı elde eden ülkelerde öncelikle “kitle sporu” pratiklerinin kurumsallaştığı ve yaygın spor kültüralizasyonunun yarışmacı spordaki başarıları getirdiği bilinmektedir. Sezer’in de altını çizdiği gibi kavramsal araçların toplum sorunlarıyla örtüşmesi, toplumsal gerçekliğe göre yeniden düzenlenmesi zorunludur. Aksi takdirde başka toplumlara ait kavramlar, kuramlar, anket ve ölçeklere göre Türk toplum yapısını ve spor gerçekliğini yargılamak söz konusu olacaktır.

Spor yönetimi araştırmalarında belli konularda uzmanlaşma sağlanmıştır. Örgütsel davranış, liderlik, insan kaynakları, yönetim-organizasyon, toplam kalite yönetimi gibi konularda genellikle anket-ölçek temelli araştırmalar ve son yıllarda da görüşme tekniklerine dayalı nitel araştırmalarda artış söz konusudur. Hangi veri toplama aracının az ya da çok kullanıldığı tartışmasının ötesinde, ilgili veri toplama araçlarının hangi kuram ve konular etrafında çalıştığı soru konusudur. “Yöntem, gerçeklerin anlaşılması amacıyla izlenmesi gereken yoldan başka bir şey değildir. Karşımıza çıkan sorunlara göre biçimlenecektir. Yöntemin gerçeklere değil de gerçeklerin yönetime uyacağını sanmak mümkün değildir”.⁶⁸ Bu noktada veri toplama araçlarının ve daha geniş manada “yöntem”in belirlenen araştırma sorunsalına göre biçimlenmesi gerekir. Alan araştırmalarındaki batıdan aktarma ölçek ve anketlerden hareketle araştırmaya girişme çabaları, Türkiye’de spora dair toplum olgularını yönetime ve veri toplama tekniğine uydurma olarak değerlendirebilir. Ayrıca Türkçe’ye çevrilen ölçek ve anketlerin hali hazırda hazır reçete olarak belli konu seçimlerine yöneltmesi akla gelen diğer husustur. Bu noktada bir veri toplama aracıyla özdeşleşen “yöntem”, araştırma konusunu belirleyen sorunsaldan önce gelmekte; araştırmaya neden olmaktadır. Yapılması gerekense; araştırmanın bel kemiğini oluşturacak sorunsalın doğru saptanması, araştırma konusu ve amacının bu saptamadan hareketle sınırlarının çizilmesi, temel soruyla ve araştırmacının sosyal dünyayı algılayış biçimiyle paralel bir kuramsal anlayışın ilgili sahada sınanmasıdır.

Amerika’nın her konuda olduğu gibi, indeksli dergileriyle sosyal bilimleri biçimlendirmesi, aktarmacılık olgusunun kaynağını oluşturmaktadır.⁶⁹ Bu durum spor yönetimi çalışmalarında da yaygın eğilimi yansıtmaktadır. Türkiye’den gönderilen spor araştırmalarına yabancı dergi editörlerinin bakışıyla ilgili bazı bulgular batı perspektifini net biçimde ortaya koyar niteliktedir. Journal of Sport Management ve Sociology of Sport Journal adlı Amerikan menşeli iki derginin editörlerine göre Türkiye’den gönderilen yayınlar veri elde etme, verilerin analizi ve araştırma sorusuna uygun yöntem seçimi açısından yetersizdir. Ayrıca uluslararası literatüre ve mevcut teorik çerçeveye yeni bir katkı

⁶⁶Birgül Güler, “Sunuş”, *Yönetim*, Kilit Yayınları, 2012, ss.16, 17, 24.

⁶⁷Kurthan Fişek, *Türkiye’de Spor Yönetimi: Tarih, Yapı ve Sorunlar*, s.453-454.

⁶⁸Baykan Sezer, *Türk Sosyolojisinin Ana Sorunları*, Sümer Kitabevi Yayınları, İstanbul: 1979, s.13.

⁶⁹Kızılcılık, *Türk Sosyolojisi İçin Büyük Kayıp: Baykan Sezer*, ss.174-175.

sağlayacak düzeyde değildir. İngilizcenin yetersizliği, deneysel araştırmaların yeterli sayıda yapılmaması ve araştırmanın doğasını anlamak için çok sayıda yabancı makale okunması gerektiği alandaki Türk akademisyenlere yönelik diğer önerileridir.⁷⁰ Bu bağlamda spor yönetimi ve sporda sosyal araştırmalarda genelde batı, özelde de batı dünya egemenliğinin başlıca temsilcisi Amerika'nın yaklaşımı belirleyici hale gelmiştir. Unvan alma ve yükselme kriterleri de bu dergilerin tarandığı indekslere göre biçimlenmiştir. Journal of Sport Management, Journal of Applied Sport Management, Sport Management Education Journal gibi dergiler Amerika'daki Human Kinetics gibi güçlü yayınevleri bünyesindedir. Bu durumda indeksli dergi (SSCI, SCI, vs.) tekeli Amerika'da (kısmen de Avrupa ve İngiltere) olması nedeniyle Amerikan spor yönetimi dergilerinde öne çıkan konuların ve yöntemlerin temel ölçü olması da kaçınılmazdır. Türkiye'de spor yönetimi konu ve kuramlarının ABD ekseninde biçimlendiği görülmektedir.

Türkiye'de yapılan yayınlar, Amerikan toplumunda sporun ve spor yönetiminin algılanış tarzına göre değerlendirilecek ve bu kriterlere göre öneriler getirilecektir. Bilim düzeyine yansıyan bu tip bir ilişki biçimini ast ve üst, gelişmiş ve az gelişmiş, uygar ve gelişmekte olan, batılı ve doğulu arasındaki; ancak bir tarafa söz hakkı veren bir monolog tarzını resmettiğini söylemek yanlış değildir. Sosyolojide ve sosyal bilimlerin neredeyse tümünde olduğu gibi, Amerikan düşüncesi ve pratiği; Türkiye'ye, kendisinin en ilerisinde olduğunu düşündüğü tarihsel gelişme çizgisinde belli bir yer, yol önermektedir. Amerikan etkisi spor yönetim bilimi evreninde ders müfredatları, tez ve makale çalışmaları, kitap çevirileri, alandaki telif eserler, yeni araştırma konuları vs. her alana nüfuz etmiştir. Oysaki toplum yapımız Amerika'ya hiç benzemediği gibi, ülkedeki spor örgütlenmeleri ve sporun toplumda algılanış tarzının da hiç benzeşmediğini kaydetmek gerekir. Mülkiyet yapısı ve şirketleşmenin spor yönetimini biçimlendirdiği⁷¹, Üniversite ve kolej sporlarının temel eksenini teşkil ettiği, çok sporlu bir seyir ve uygulama olgusunun sergilendiği, sporu sermayedar sınıfların yönettiği Amerika'daki spor yönetimi paradigması ve yöntemleriyle sporu baskın biçimde devletin biçimlendirdiği ve sahiplendiği Türkiye'yi incelemek bir yanılgıdır. Araştırma konusu ve konuya uygun yöntemin de ilgili toplumun spor temelli sorunlarına göre biçimlenmesi gerekir. Bizim Türk toplumu olarak sporla ilgili sorunlarımız Amerika'dan farklıdır. Bir toplumsal kurum olarak spor da sosyo-ekonomik yapıdan soyutlanamaz; içinde bulunduğu toplumun çelişki ve özelliklerini yansıtan bir ayna niteliği sergiler.⁷² Toplumsal yapıdaki mülkiyet anlayışı, eğitim sistemi, insan davranışı ve sosyal aktörlerin tutumları spora doğrudan ya da dolaylı biçimde yansır. "Türk toplumu ile Batı toplumları arasında yapı farklılığı söz konusudur. Türk insanının sorunları, dramları, tasaları, hüznüleri, sevinçleri, yaşama biçimleri, alışkanlıkları, eylemleri, davranışları, tavırları, tutumları, aile yapıları, eğitsel ve bilimsel ilgileri ve siyasal yönelimleri kendine özgüdür".⁷³ Spor ve spor yönetimi de toplum farklılaşmalarından ayrı düşünülemez.

Kaçmazoğlu'nun belirttiği gibi ister nicel ister nitel yöntemler kullanılsın, bu tekniklerin anlamlı veri toplaması araştırmacının benimsediği bilim paradigmasına ve dünya görüşüne bağlıdır.⁷⁴ Sosyal bilim disiplinlerinde paradigma değişiminin aktarmacı eğilimlerle değil,

⁷⁰Semiyha D.Tuncel, "Uluslararası Yayınlar da Nitelik: Bazı Spor Bilimleri Dergilerine Türkiye'den Gönderilen Araştırmaların Niteliği", *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, VI/3 (2008), s. 125-127.

⁷¹Kurthan Fişek, *Sporun Anatomisi*, İstanbul: YGS Yayınları, 2003, s.74.

⁷²Fişek, *Sporun Anatomisi*, ss.36,73

⁷³Kızılcıkel, "Türk Sosyolojisi İçin Büyük Kayıp: Baykan Sezer", s.175.

⁷⁴H.Bayram Kaçmazoğlu, "Sosyolojik Bilginin Ortaya Çıkışında Yaklaşımın Etkisi ve Batı Kaynaklı Bilim Paradigmalarının Türkiye'deki Sosyoloji Anlayışlarına Yansımaları", *Sosyologca*, 15-16(2018), s.50

toplumun kendine özgü dinamikleriyle şekillenen bir bilimsel perspektifte gerçekleştirebileceğini kaydetmek gerekir. Sözelimi, Spor Yönetimi araştırmaları ve sporda sosyal alanlarla kullanılan veri toplama tekniklerindeki (anket, ölçek, görüşme vs.) değişim eğilimlerini, nitel araştırmaların artış göstermesini paradigma değişimi olarak nitelemek olanaksızdır. Bilimin ve ürettiği teorilerin arkasında bir dünya görüşü olduğu göze alındığında, nicel ya da nitel veri toplama araçlarının kullanım oranlarındaki değişimlerin arkasında ideolojik değişimlerin aranması gerekir. Gerek Spor Bilimlerinin bünyesinde birçok disiplinden destek alması, gerekse spor olgusuna dair sorunların spor bilimlerinin dışında sosyoloji, iktisat, yönetim bilimi, iletişim, tarih, felsefe vs. disiplinlerin ilgisine de konu olması; spor bilimlerinde “paradigma değişimi”ne dair tartışmaları sadece kendi iç dinamiklerinden kalkarak değil; birlikte çalıştığı bilim dallarını da denkleme dahil ederek başlatmak gerektiğini akla getirmektedir. En anlaşılır şekliyle sporun sosyolojik, yönetsel, tarihi, psikolojik boyutlarının araştırılmasında yine bu bilim dallarının metotlarından ve kavramlaştırmalarından yararlanılmaktadır. Bu sebeple spor yönetiminde ve diğer sporda sosyal araştırmalarda paradigma değişiminin öncelikle bu sosyal bilim dallarından kalkarak aranması gerekir. Belli konuların, veri toplama araçları ve analiz biçimlerinin bir süre sonra Türkiye’de de geçerli hale gelmesi, bilimsel paradigma değişiminden ziyade aktarmacılık olgusuyla nitelenebilir. Amerika’da ya da Avrupa’da hakemli bir spor yönetimi dergisinde yayınlanmış bir konu muhtemelen belli süreden sonra bir biçimde aktarılacaktır. İlgili konunun genel yönetim bilimi konularında da ivme kazanmış olması spor yönetiminde de yaygınlaşma ve popülerlik olasılığını arttırmaktadır.

Türkiye’de kitle sporu, sporun tarihsel gelişimi, devletin spordaki işlevi, modernleşme sürecinde sporda örgütsel değişimler, spor yönetiminin sosyo-politik ve ekonomik parametrelerle ilişkisi, siyaset-devlet olgusu ve spor yönetimi ilişkileri gibi konular batıdan aktarma popüler konular karşısında marjinalleşmiştir. Erken Cumhuriyet dönemiyle birlikte gündeme gelen kitle sporu meselesi, altyapı, ulusal kalkınma ve spor ilişkisi, spor ve sağlık yönetimi gibi elzem konular da gerçekte önemini yitirmese de literatürün gündeminden düşmüştür. Spor yönetiminin tarihsel ve yapısal sorunları, toplumsal yapıda spor vb. makro sorunlar yerine liderlik, örgütsel davranış, örgüt kültürü gibi spor yönetimini örgüt içiyle özdeş kılan konular öne çıkmıştır. Bir başka ifadeyle spor yönetiminde “modernleşme” yerine “Küreselleşme”nin popüler konuları ikame edilmiştir. Alana dair yapılacak bir başka çıkarımsa; multidisipliner ya da interdisipliner bir alan olarak tanımlanan spor yönetimi çalışmalarının tarih, sosyoloji, iktisat, felsefe gibi disiplinlere yeterince yaklaşmamış olmasıdır. Mevcut multidisipliner anlayışta organizasyon, liderlik, insan kaynakları, yönetişim, postmodern yönetim teorileri, pazarlama, müşteri tatmini vb. piyasa mantığıyla biçimlenen konular yaygınlık kazanmıştır.

Türkiye spor yönetimi çalışmaları içinde Kurthan Fişek’in bazı görüşlerine değinmemizde onun spor yönetimini bütünsel kuram anlayışıyla mercek altına almış olması, spor örgütlenmelerini ve spor olaylarını toplumsal yapı ve tarihsel gelişme içinde siyaset, devlet, üretim ilişkileri gibi “temel etken”lerle bağlantılandırarak açıklaması etkilidir. Fişek, spor yönetimi olgusunu tarihsel maddeci/Marxist kuram çerçevesiyle incelemiş etkili bir sosyal bilimcimizdir. Yönetim alanında olduğu gibi spor yönetimi çalışmalarına da uyarladığı kuramsal perspektifini 60’lı yılların sosyalizm, ATÜT, toplumsal değişim tartışmaları ortamında biçimlendiren Fişek; spor yönetimi olgusunu içinde bulunduğu sistemdeki siyasal-toplumsal parametrelere bağlı bir nedensellikte açıklayarak Türkiye’de sporun yerli sorunlarının altını çizmiştir. Yakın tarihteki spor olayları, Türkiye’nin uluslar arası spor deneyimleri, sporda örgütsel çerçeve değişimleri Fişek’in metinlerinde anlık, gündelik, kişilere bağlı, tesadüfi olaylar olmaktan ziyade makro yapısal faktörlerle açıklanmıştır. Baykan Sezer’de toplumsal değişimleri ve süreklilikleri anlayanın anahtarı olan “temel etken” ve tarihsel gelişme çizgisinin saptanması yaklaşımı Kurthan Fişek’in spor

yönetimi alanında uyguladığını kaydetmek gerekir. Fişek'in sporda sorunsallaştırdığı konularda kamu politikasını merkeze koymasının⁷⁵ ve tarihçi yaklaşımının, Sezer'den hareketle bir spor araştırması kurgulamanın önemli bir dayanak noktası olduğu söylenebilir. Spor yönetiminde özgün araştırma konularını ve yöntemlerini belirlemede, aktarmacılık olgusunu bertaraf etme bağlamında Baykan Sezer'le Kurthan Fişek'i birlikte değerlendirmek sinerji yaratacaktır.

Kaynakça

- Açıkada, Caner. "Türkiye'de Spor Eğitimi Veren Kurumların Yeniden Yapılanması ve Hakemli Çalışmaların Gelişimi". *Spor Bilimleri Dergisi (Hacettepe)*. 8/1 (1997): 17-42.
- Akpolat, Yıldız. "Sosyolojinin Sosyolojisi İmkanında Türk Sosyolojisi: Baykan Sezer", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı 11)*. Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Alemdağ, Serdar. "Spor Bilimleri Alanıyla İlgili Bilimsel Dergilerde Yayımlanan Makalelerin İncelenmesi". *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 20/3 (2018).
- Bal, Hülya ve Kadir Pepe. "Türkiye'de Spor Bilimleri Derneği Tarafından Düzenlenen Uluslararası Spor Bilimleri Kongrelerinde Sunulan Bildirilerin İçerik Analizi Açısından İncelenmesi". *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 10/3 (2016).
- Çelebi, Nilgün. "Türkiye'de Sosyoloji", *Sosyoloji Yıllığı 20:Türk Sosyologları ve Eserleri II.Genel Eğilimler ve Kurumsallaşma*(İç). Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2010.
- Eğribel, Ertan. "Kemal Tahir-Baykan Sezer İlişkisi Üzerine:1960'ların Geç Tartışmacısı Baykan Sezer", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi*(Sosyoloji Yıllığı 11). Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Eğribel, Ertan. "1960'ların ve Günümüz Sosyoloji/Sosyalizm Tartışmaları Açısından Baykan Sezer'in Tarihte Yunanlılık Tezinin Önemi", *Baykan Sezer'e Armağan:Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı 11)*. Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Eğribel, Ertan. "Günümüz Bilim Tartışmaları ve Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Yeniden Örgütlenmesi Üzerine", *Sosyoloji Yıllığı 18: Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Gelişimi-1/Kıta Avrupası Etkisi*(iç), Ed., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009.
- Eğribel, Ertan. "Türkiye'de Sosyolojinin İstanbul Sosyolojinin Kurumsal Kimliği ve Tarihiyle Özdeşleştirilmesinin Getirdiği Sorunlar", *Türkiye'de Sosyoloji-Üniversitede 101.Yıl* (İç). İstanbul: Doğu Kitabevi, 2016.
- Eğribel, Ertan. *Bilim Sosyolojisi ve Yöntem Tartışmaları: Günümüz Bilim Eleştirileri ve Modern Batı Biliminin Temelleri*. İstanbul: Doğu Kitabevi, 2017.
- Fişek, Kurthan. *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1985.
- Fişek, Kurthan. *Sporun Anatomisi*. İstanbul: YGS Yayınları, 2003.
- Fişek, Kurthan. *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi*(Dünyada ve Türkiye'de).İstanbul: YGS Yayınları, 2003.
- Fişek, Kurthan. "Türkiye'de Spor Yönetimi: Tarih, Yapı ve Sorunlar", *DasYönetim: Devlet, İktidar ve Bürokrasinin Marksist Analizi*(İç). Der., Levent Demirelli-Recep Aydın. Ankara: Nota Bene Yayınları, 2016.

⁷⁵ Birgül Güler, "Sunuş", *Yönetim, Kilit* Yayınları, 2012, s.13.

- Güler, Birgül. "Yönetim Düşünü (ve Kuramları) Ne Genişlikte Bir Araştırma Alanıdır?", *Yönetim Düşünü İçin Araştırma Alanını Belirlemek (Çalışma Notu)*. Mart 2005-Ocak 2006.
- Güler, Birgül. "Sunuş". *Yönetim*. Kilit Yayınları, 2012.
- Kaçmazoğlu, H.Bayram. "Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı 11)*. Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Kaçmazoğlu, H.Bayram. "Sosyolojik Bilginin Ortaya Çıkışında Yaklaşımın Etkisi ve Batı Kaynaklı Bilim Paradigmalarının Türkiye'deki Sosyoloji Anlayışlarına Yansımaları", *Sosyologca*, İstanbul: Doğu Kitabevi, Sayı:15-16 (2018).
- Kayalı, Kurtuluş. "Bir Entellektüel Olarak Baykan Sezer", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı 11)*. Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Kayalı, Kurtuluş. Baykan Sezer: "Nitelik ve Tarz Olarak Farklı Bir Entellektüelin Kısa Bir Düşünsel Portresi (1939-2002)", *Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Gelişimi 2: Anglo Amerikan Etkisi(İç)*, *Sosyoloji Yıllığı 18*. Ed., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009.
- Kızılçelik, Sezgin. *Sosyoloji Yazıları II*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2000.
- Kızılçelik, Sezgin. *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2003.
- Kızılçelik, Sezgin. "Türk Sosyolojisi İçin Büyük Kayıp: Baykan Sezer", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı 11)*. Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Kızılçelik, Sezgin. *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, Ankara: Anı Yayıncılık, 2008.
- Kızılçelik, Sezgin. "Batı Sosyolojisine Aşırı Bağımlı Bir Sosyoloji Örneği: Ziya Gökalp, Prens Sabahattin, Sabri F.Ülgener, Mübeccel B.Kıray, Şerif Mardin, Emre Kongar ve Nilüfer Göle'nin Sosyoloji Anlayışları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme", *Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Gelişimi 1: Kıta Avrupası Etkisi(İç)*, *Sosyoloji Yıllığı 18*. Ed., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009.
- Koruç, Ziya, Perican Bayar. "Türkiye'de Spor Psikolojisi Alanında Yapılan Kişilik Araştırmalarına Eleştirel Bir Yaklaşım". *Spor Bilimleri Dergisi(Hacettepe)*, (8), 2 (1997): 38-48.
- Köktürk, Gökhan V. "Baykan Sezer'de Türk Sosyolojisinin Yöntem Sorunu", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı 11)*. Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Öncü, Ayşe. "Sosyal Bilimlerde Yeni Meşruiyet Zemini Arayışları", *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek(İç)*. İstanbul: Metis Yayınları, 2013.
- Özcan, Ufuk. "Baykan Sezer'in Doğu-Batı Çatışması Kuramı Üzerine", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı 11)*. Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Özcan, Ufuk. "Türkiye'de Sosyal Bilimlerde Yeni Ana Akımlar", *Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Gelişimi 1: Kıta Avrupası Etkisi(İç)*, *Sosyoloji Yıllığı 18*. Ed., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009.
- Özlem, Doğan. "Evrenselcilik Mitosu ve Sosyal Bilimler". *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek(İç)*, İstanbul: Metis Yayınları, 2013.

- Pits, Brenda, Karen Danylchuk, Jerome Quarterman. "Analysis of Sport Management Literature". *European Sport Management Quarterly, Sport Management International Journal*, 10/2 (2014).
- Pits, Brenda. "Examining The Sport Management Literature: Content Analysis Of The International Journal Of Sport Management". *International Journal Of Sport Management*, 17(2016):1-21.
- Quarterman J, JY Hwang, K Han, BG Pitts, EN Jackson, T Ahn. "A Contentanalysis of the International Journal of Sport Management". *2010 Research Consortium Conference of the AAHPERD Convention*, Indianapolis, USA.
- Quarterman, Jerome; vd. "Statistical Data Analysis Techniques Used In The International Journal Of Sport Management During Its First Ten Years". *International Journal Of Sport Management*. Volume 14 (2013): 296-316.
- Sezer, Baykan. *Türk Sosyolojisinin Ana Sorunları*. İstanbul: Sümer Kitabevi Yayınları, 1979.
- Sezer, Baykan. *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları*. İstanbul: Sümer Kitabevi Yayınları, 1993.
- Sezer, Baykan. "Baykan Sezer'in Gökhan Köktürk'e Mektubu", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı 11)*. Haz: Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Sezer, Baykan. *Sosyolojinin Ana Başlıkları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011.
- Sezer, Baykan. "Bilim Sosyolojisi Ders Notları", *Bilim Sosyolojisi: Bilim Tarihi ve Yöntem* (iç), Ed., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2007.
- Sezer, Baykan. Ertan Eğribel, Ufuk Özcan. "Türk Sosyolojisinin Dünyü, Bugünü, Yarını", *Türkiye'de Sosyoloji-Üniversitede 101.Yıl(İç)*. İstanbul: Doğu Kitabevi, 2016.
- Sümer, Rıza. *Sporda Demokrasi*. Ankara: Şafak Matbaası, 1989.
- Tuncel, Semiyha D. "Uluslararası Yayınlarda Nitelik: Bazı Spor Bilimleri Dergilerine Türkiye'den Gönderilen Araştırmaların Niteliği". *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. VI (3) (2008): 125-127.
- Yavuz, Yüstra, Nevzat Mirzeoğlu, Yakup Kaymakçı. "Türkiye'de Spor Yönetimi Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların Analizi". *Journal Of Global Sport and Education Research*. 1. 1 (2018): 47-63.
- Yıldırım, Yüksel. "Baykan Sezer Düşüncesinde Batılı Şemalar ve Toplum Tanımları", *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı 11)*. Haz., Ertan Eğribel-Ufuk Özcan. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık, 2004.
- Yıldırım, Yüksel. "Baykan Sezer Düşüncesinde Marksizm". *Yüzyılın Sorunları ve Sosyoloji*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2017, ss.157-193.

Etik Kurul Raporu: Bu çalışma için etik kurul raporu gerekliliği bulunmamaktadır.
Katkı oranı beyanı: %100
Çatışma beyanı: Makalede, herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.